

THUISFRONT

"Hij heeft er toch zelf voor gekozen?!"

Evaluatief onderzoek naar de werkwijze van het Thuisfrontcomité

Auteurs:
Jessica van Berkel
Marieke den Ouden
Tessa van der Starren

Betrokken

*Je denkt alleen maar aan je kind
dat zich in een totaal ander land bevind je denkt alleen aan hoe
hij/zij zich voelt en weet, er zijn veel ouders die weten wat je
bedoelt.*

*Juist daarom moet iedereen erover horen en zien en elkaar steunen,
helpen en dan ook heel misschien kun je je eigen gevoel een plekje
gaan geven en zelfs weer "gewoon" doorgaan met leven.*

*Want het stopt even als je afscheid hebt genomen als alle emotie van
de laatste uren eruit zijn gekomen wetend dat je straks je verhaal
met anderen kunt delen doet je beseffen, - je staat niet alleen, je
bent met heel velen-.*

*Dit is de reden dat ik mij heb opgegeven voor het thuisfrontcomité
ik ben bezorgd, ongerust maar als lid van de werkgroep doe ik er graag
wat mee de eerste uitzending zal zeker het ergste zijn maar er zo
direct bij betrokken vind ik heel erg fijn.*

Ria Verbeek

Voorwoord

De opdracht die voor u ligt is onze afstudeeropdracht en draagt de titel "Hij heeft er toch zelf voor gekozen". Dit onderzoek hebben wij uitgevoerd omdat de afstudeeropdracht een onderdeel is van de voltijd opleiding Maatschappelijk Werk & Dienstverlening

Dit rapport is geschreven in opdracht van de Koninklijke Landmacht (KL), Bureau Thuisfrontzaken van het Operationeel Commando. Het onderzoek is gericht op het meten van de tevredenheid naar de werkwijze van het Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht (TFC-KL) en de Maatschappelijke Dienst Defensie (MDD) met betrekking tot de ondersteuning van de gezinnen waarvan een lid is uitgezonden.

Zonder de medewerking van de geïnterviewden gezinsleden van de uitgezonden militairen, had het onderzoek niet tot stand kunnen komen. Hierbij willen wij hen hartelijk bedanken voor hun tijd en bereidheid om mee te werken aan dit onderzoek.

Ook danken wij majoor Metsemakers en adjudant Onstein (beide werkzaam bij het bureau TFC-KL) voor de tijd en informatieverstrekking die zij gedurende ons onderzoek hebben gegeven. Zonder majoor van Berkel waren wij nooit op het idee gekomen, dus bij deze willen wij hem van harte bedanken.

Tenslotte vermelden wij in het bijzonder onze projectleider Henri Stroet, die vele gesprekken met ons heeft gevoerd en ons goede tips en adviezen heeft gegeven omtrent het schrijven van onze afstudeeropdracht. Wij danken hem hartelijk hiervoor.

Wij hebben met veel plezier en enthousiasme aan dit onderzoek gewerkt, mede doordat de bovengenoemde mensen bereid waren om ons te helpen en te steunen tijdens deze opdracht.

Wij hopen dat dit onderzoeksrapport een positieve bijdrage levert aan de wijze waarop het TFC-KL en de MDD de gezinnen, waarvan een lid is uitgezonden, ondersteunt.

Jessica van Berkel, Marieke den Ouden en Tessa van der Starren.

Den Haag, mei 2005

Samenvatting

Wij hebben een evaluatief onderzoek uitgevoerd naar de steun die het thuisfrontcomité heeft bijgedragen aan een gezin van wie een lid uitgezonden is. Daarnaast hebben wij inzicht gekregen in de situatie rondom een gezin van wie een gezinslid uitgezonden is.

Dit onderzoek kwam voort uit de interesse voor de KL en de daaruit voortgekomen TFC-KL. Dit comité richt zich op het thuisblijvende gezin die een lid moeten missen wanneer deze uitgezonden wordt naar een missiegebied.

In het rapport 'Hij heeft er toch zelf voor gekozen?!' wordt van het evaluatief onderzoek verslag gedaan.

Uit het evaluatieve onderzoek bleek dat de hoeveelheid onderzoek naar de steun die het thuisfront geboden wordt groot is.

De reden dat wij ons wilden verdiepen in het gezin rondom de militair was om meerdere redenen:

Ten eerste wilden wij onderzoeken wat voor invloed een uitzending heeft op een gezin.

Ten tweede wilde wij het maatschappelijk werk binnen de KL belichten. Dit is goed gelukt.

Mede op basis van interviews met gezinnen van wie een gezinslid uitgezonden is hebben wij een goed beeld kunnen schetsen van beide doelstellingen.

Namelijk:

Doelstelling

Een evaluatief onderzoek naar de werkwijze van het thuisfrontcomité en de MDD met betrekking tot de ondersteuning van de gezinnen waarvan een lid is uitgezonden.

Op grond van resultaten van het evaluatief onderzoek aanbevelingen doen aan het thuisfrontcomité en de MDD.

Onze conclusies zijn gebaseerd op de volgende onderzoeksvraag:

In hoeverre heeft ons onderzoek antwoord gekregen op de vraag of het thuisfrontcomité heeft bijgedragen aan de steun die een gezin, waarvan een lid uitgezonden is, nodig heeft. En in hoeverre heeft het project geleid tot inzicht in de situatie van het systeem (gezin) wat zich rondom een uitgezonden militair bevindt.

Het thuisfrontcomité heeft naar ons idee een bijdrage geleverd aan de steun van een gezin door het leveren van informatie aan alle betrokkenen. Op deze manier nam ze veel angst en onzekerheid weg. De gezinsleden en de betrokkene kunnen hierdoor beter de aandacht vestigen op het gezin. Uit het onderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat iedereen wist waar zij terecht kunnen bij eventuele calamiteiten.

In de zin van hulpverlenende gesprekken levert het thuisfrontcomité op dit moment naar onze mening een kleine bijdrage. Tijdens ons onderzoek is gebleken dat er weinig tot geen hulpverlenende gesprekken plaatsvinden. Door het organiseren van de thuisfrontcontactdagen geeft het thuisfrontcomité de mogelijkheid om met lotgenoten te praten. Meerdere mensen ervaren deze terugkomdagen als zeer positief.

Tijdens het onderzoek is gebleken dat de familieleden van de betrokkene de uitzending een moeilijke periode vinden. Het is een periode van veel veranderingen. Er is een gezinslid voor een langere periode afwezig, iedereen binnen het gezin moet hier mee leren omgaan. Voor de één gaat dat wat makkelijker dan de ander. Hierdoor kunnen er communicatie problemen ontstaan binnen het gezin en kan dit de gezinsleden uit elkaar drijven.

Aanbevelingen

- Meer foto/videomateriaal;
- Meer duidelijkheid ten aanzien van de taken van het thuisfrontcomité;
- Officiële uitnodigingen versturen ter herinnering van de bijeenkomst.

Meer informatie over de aanbevelingen kunt u lezen in hoofdstuk 7.

Summary

We did an evaluative survey of the support given by the home front committee to a family of a soldier who had been sent on a mission. Additionally we have gained insight in the situation of a family of which a member has been given a mission abroad.

This survey grew out of our interest in the KL and the TFC-KL which has emanated from it. This committee focusses on the family that stay behind when one of their members has been sent on a mission.

In the report entitled "It was his own choice, wasn't it?!" one can find the results of our survey.

From the evaluative survey it appeared that the support given by the home front committee is something that is frequently looked into. We had several reasons for studying the situation of the soldier's family:

Firstly we wished to find out what effect the mission has on the family. Secondly we wanted to shed light upon the social work done by the KL. Partially based on interviews held with families whose family members had been sent on a military mission, we have been able to meet with both our goals.

Goal

An evaluative survey of the working methods of the home front committee and the MDD concerning the support of families with family members on a mission.

Giving advices/recommendations to the home front committee and the MDD, based on the results of the survey.

Our conclusions are based on the following survey question:

To what extend did our survey answer our question whether the home front committee has contributed to the support needed by a family with a member on a mission? Also, to what extend did the project give us any insight in the situation of the 'system' (family) around a soldier on a military mission?

In our opinion the home front committee has contributed to the support by giving information to all those involved. Thus taking away a lot of fear and anxiety. The family members and the soldier involved are more able, now, to pay the right attention to their family. It appeared, e.g., that everybody knows where to turn to should anything disastrous occur. As to the assisting conversations, to our mind, the home front committee has only a small contribution. During our survey it seemed that there are very few or even no assisting talks whatsoever. By organising 'home front contact days' the committee gives people an opportunity to talk to companions. These 'come back days' are a very positive experience for many people.

Our survey shows that family members have a hard time during the mission. It is a period of many changes. One family member is absent for a long time, and those at home will have to cope with it. Which is not so easy for every one. Communication problems may occur within the family and it can even drive them apart.

Advices/recommendations

- Use more photo/video material;
- Be more specific about the tasks of the home front committee;
- Send official invitations as a reminder of the meetings.

More information about our recommendations can be found in Chapter 7.

Voorwoord

Samenvatting

Summary

1. Inleiding	3
1.1 Achtergrond	3
1.2 De Koninklijke Landmacht (KL)	4
1.2.1 Taken Koninklijke Landmacht	4
1.3 Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht (TFC-KL)	6
1.3.1 Thuisfrontzorg bij Defensie	6
1.3.2 Wat is het Thuisfrontcomité?	6
1.3.3 Wat is het doel van het Thuisfrontcomité?	6
1.3.4 Thuisfrontcomité Koninklijke landmacht	7
1.3.5 Hoe werkt het Thuisfrontcomité?	7
1.3.6 Wat zijn de activiteiten van het Thuisfrontcomité?	7
1.3.7 Thuisfront- informatiedagen en Thuisfrontcontactdagen	8
1.3.8 Thuisfrontcontactdagen	8
1.3.9 Situatiecentrum	8
1.4 Maatschappelijke Dienst Defensie (MDD)	10
1.4.1 Wat is de MDD?	10
1.4.2 Taken van de MDD	10
1.4.3 Wat is het doel van de MDD?	10
1.4.4 Hoe is de MDD georganiseerd?	10
1.4.5 Hoe werkt de MDD?	11
1.4.6 Wat biedt de MDD?	11
1.4.7 Wat kan men van de MDD verwachten?	12
1.4.8 De MDD bij Vredesondersteunende Operaties	12
1.4.9 Bedrijfsmaatschappelijk werk in het buitenland	12
1.4.10 Bedrijfsmaatschappelijk werk ten behoeve van het thuisfront	12
1.4.11 Na de uitzending	12
1.4.12 Natraject	13
1.4.13 Hulpverleningslijn Defensie	14
1.5 De uitzending	15
1.5.1 Partners en uitzendingen	15
1.5.2 Tijdens de uitzending	16
1.5.3 De thuiskomst	16
1.5.4. Veranderingen bij de militair	17

1.6 Onderzoeksvraag	20
1.7 Indeling rapport	21
2. Onderzoeksgroep	22
2.1 Achtergrondkenmerken	22
2.2 Omvang en uitval	22
3. Uitvoering van het onderzoek	23
3.1 Theoretische notitie	26
4. Resultaten	27
5. De grafieken	28
6. Conclusie	40
7. Aanbevelingen	41
Slotwoord	42
Bijlagen	43
Begrippenlijst	77
Literatuurlijst	78

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Majoor Metsemakers van de Koninklijke Luchtmacht, is opdrachtgever voor ons afstudeerproject. In de uitvoering van het onderzoek kunt u lezen hoe wij gekomen zijn tot de opdracht.

De opdracht omvat een evaluatief onderzoek naar de steun en bijdrage die het Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht (TFC-KL) levert aan de gezinnen waarvan een lid is uitgezonden. Daarnaast willen wij inzicht krijgen in de situatie van een gezin waarvan een lid is uitgezonden.

De reden dat wij op dit moment het onderzoek gestart zijn, is omdat er voor uitgezonden militairen veel aandacht is in de media, en wij hierdoor het idee kregen dat de begeleiding van familie van de uitgezonden militair achter bleef.

Op grond van de resultaten van een evaluatief onderzoek willen wij aanbevelingen doen aan het Thuisfrontcomité en de MDD. Door de resultaten en aanbevelingen uit ons onderzoek kan de ondersteuning, indien nodig, verbeterd worden.

In september 2004 zijn wij begonnen met het vergaren van informatie. Dit hebben wij gedaan door brochures, folders en theorie over het onderwerp te lezen. Hiernaast hebben we verschillende personen bezocht die werkzaam zijn bij de Koninklijke Landmacht (KL). Vervolgens zijn wij in januari 2005 definitief gestart met het daadwerkelijke onderzoek.

Doelstelling

Een evaluatief onderzoek naar de werkwijze van het Thuisfrontcomité en de MDD met betrekking tot de ondersteuning van de gezinnen waarvan een lid is uitgezonden.

Daarnaast willen wij, op grond van resultaten van het evaluatief onderzoek, aanbevelingen doen aan het Thuisfrontcomité en de MDD.

Probleemstelling

Heeft de ondersteuning van de gezinnen waarvan een lid is uitgezonden door het Thuisfrontcomité en de MDD aan zijn doel beantwoord?

En hoe kan deze ondersteuning indien verbeterd worden?

1.2 De Koninklijke Landmacht (KL)

Om een goed beeld te krijgen van de KL en TFC-KL beschrijven wij in de volgende paragrafen de doelen en werkwijze van de KL en de TFC-KL.

De doelstelling van de KL geeft richting aan de taakuitvoering. De doelstelling is: "De KL moet in staat zijn deel te nemen aan vredesmissies en het verdedigen van het NAVO-grondgebied."

In de praktijk betekent dit dat de organisatie zodanig wordt veranderd dat zij, naast de geschiktheid voor optreden in een groot conflict, beschikbaar en direct inzetbaar zijn voor crisisbeheersing.

1.2.1 Taken Koninklijke Landmacht

De KL heeft een aantal taken die zij moet vervullen. Het betreft hier achtereenvolgend:

- het leveren van snel inzetbare eenheden in het kader van crisisbeheersing in bondgenootschappelijk en/of ander internationaal verband ter handhaving van vrede en veiligheid in of buiten Europa. Hierbij kan het gaan om individuele militairen als waarnemers en/of monitors, of om (samengestelde) eenheden;
- bijdragen aan Vredesondersteunende Operaties binnen en buiten VN-verband. Dus ook in EU-, WEU-, OVSE- en NAVO-verband
- in bondgenootschappelijk of ander internationaal verband bijdragen aan de verdediging van Europa in geval van een grootschalig conflict;
- bescherming van het nationale grondgebied.

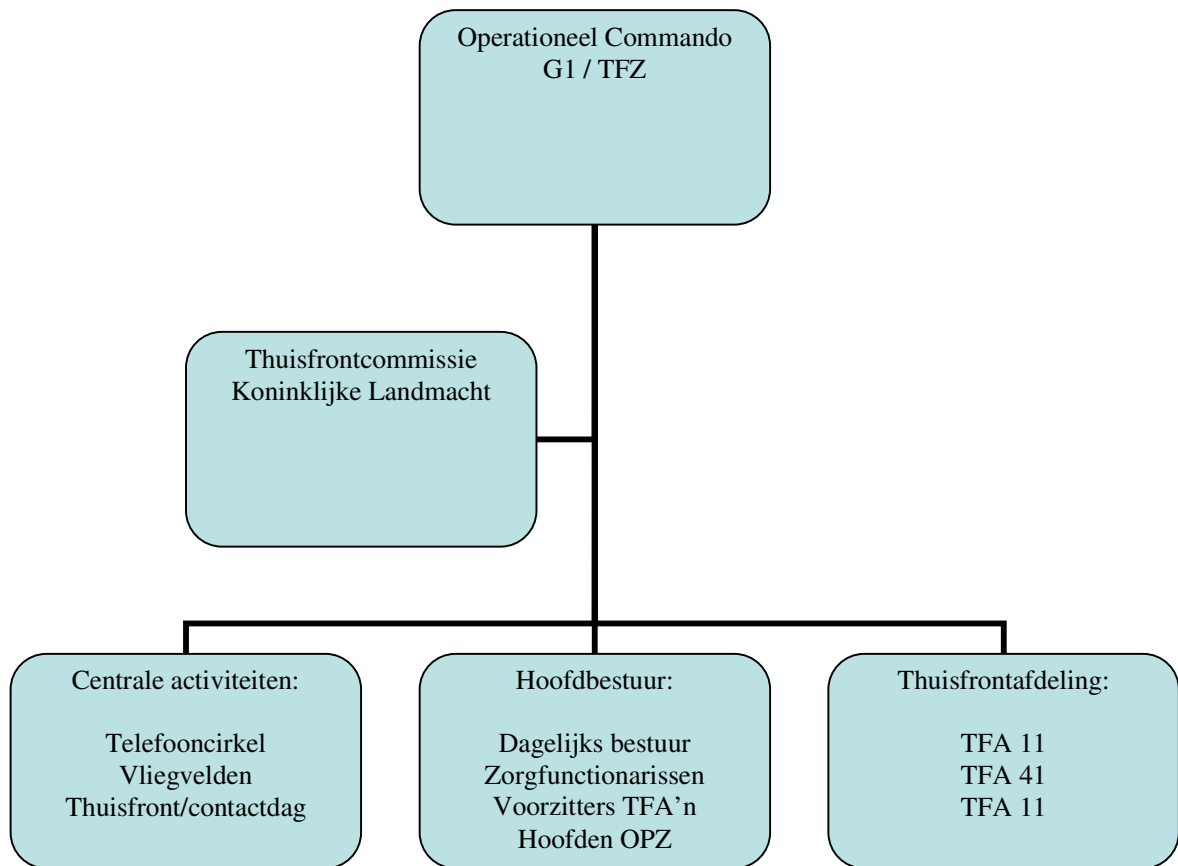
De belangrijkste voorwaarde waaraan de KL dus in elk geval moet voldoen, is het in stand houden van de vereiste inzetgereedheid en uitzendbaarheid. Dit betekent dat de KL geoefend en uitgerust moet zijn om zowel in bondgenootschappelijk als in enig ander internationaal verband samen te werken en de opgedragen nieuwe taken te kunnen uitvoeren.

Militairen die worden uitgezonden, worden veelal ingezet voor vredesondersteunende operaties. Informatie over deze vredesondersteunende operaties is in deze bundel beschreven. Er wordt niet ingegaan op gevechtsoperaties en niet op nationale en Koninkrijkstaken. De term crisisbeheersingsoperaties wordt in het spraakgebruik nog veel gebruikt en ook in geschreven documenten komt deze term nog veel voor. Om zoveel mogelijk aan te sluiten op de doctrine wordt in deze bundel de term

vredesondersteunende operaties gebruikt. De summierende toelichting hieronder is bedoeld om de lezer enig inzicht te geven in de context waaronder militairen worden uitgezonden.

Organigram:

1.3 Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht (TFC-KL)

1.3.1 Thuisfrontzorg bij Defensie

Drie krijgsmachtdelen kennen Thuisfrontcomités waarin partners en ouders van uitgezonden militairen actief zijn. De Marine heeft de oudste thuisfrontorganisatie: het Bureau Thuisfrontinformatie Koninklijke Marine (BTI-KM) bestond in 1999 twintig jaar. De Koninklijke Marechaussee (KMar) kent vooralsnog geen eigen organisatie, maar het thuisfront van uitgezonden marechaussees maakt gebruik van de faciliteiten die het Thuisfront Comité Koninklijke Landmacht (TFC-KL) biedt. De Luchtmacht realiseert de thuisfrontzorg op het niveau van de luchtmachtbasis.

1.3.2 Wat is het Thuisfrontcomité?

Een aantal ouders en partners van uitgezonden militairen zet zich in de TFC-KL als vrijwilliger voor het organiseren van activiteiten zoals afscheidsavonden, midtermdagen en thuisfrontcontactdagen. De vrijwilligers worden zowel materieel als financieel ondersteund door Defensie. Op deze manier zorgt Defensie voor de continuïteit van de thuisfrontorganisaties.

1.3.3 Wat is het doel van het Thuisfrontcomité?

De belangrijkste taak van de verschillende thuisfrontafdelingen is het onderhouden van contact en het verstrekken van informatie. De behoefte aan informatie onder de achterblijvers is groot, maar men vertrouwt niet alles wat te horen en te lezen valt. Juist bij het wegnemen van onnodige ongerustheid speelt de informatie via het Thuisfrontcomité een belangrijke rol.

Rechtstreeks contact met de uitgezonden partner is echter even essentieel, want dat heeft uiteraard een onvervangbare persoonlijke dimensie. Met het oog daarop, bestaat de mogelijkheid voor achtergebleven gezinsleden direct in contact te treden met de uitgezonden militair tijdens de midtermdagen. Op zo'n dag wordt met behulp van een geluid-beeldverbinding directe communicatie tussen de gezinsleden tot stand gebracht. In het verlengde van de wens tot rechtstreeks contact tussen de thuisblijvers en de uitgezonden militairen heeft de KL in Kosovo (1998) alle militairen van een gratis mobiele telefoon voorzien. Met de provider is een contract gesloten dat de mogelijkheid verschaft tegen gunstige tarieven naar huis te bellen. Deze individualisering van de communicatie maakt overigens het werk van de TFC-KL allerm minst overbodig. Niet alleen omdat tijdens acute crises de GSM verbinding uit de lucht gaat, maar vooral ook omdat de afdelingen een sleutelrol vervullen bij de uitwisseling van ervaringen tussen thuisblijvers, bij wederzijdse hulp en niet te vergeten, bij het contact met Defensie als werkgever.

De thuisfrontorganisaties van het Ministerie van Defensie zijn relatief vergaand ontwikkeld. De aard van het vaak risicovolle werk in

spanningsgebieden heeft daar veel mee te maken. Die omstandigheden noodzaken tot permanente informatie en communicatie.

1.3.4 Thuisfrontcomité Koninklijke landmacht

De Bevelhebber der Landstrijdkrachten (BLS) is door de Minister van Defensie onder andere belast met de zorg voor het thuisfront van de uitgezonden militair. In zijn Mission Statement stelt de BLS dat de Koninklijke Landmacht borg dient te staan voor een goede personeelszorg, met speciale aandacht voor degenen die worden uitgezonden en hun thuisfront.

1.3.5 Hoe werkt het Thuisfrontcomité?

Het TFC-KL is een autonome vrijwilligersorganisatie die tot taak heeft de KL te ondersteunen bij de realisatie van thuisfrontzorg. Daarbij gaat het om het ondersteunen, coördineren en/of afhandelen van de thuisfrontzorgactiviteiten voor de vredesondersteunende operaties van de KL en de operaties van andere krijgsmachtdelen waarin KL-personeel participeert. Het TFC-KL heeft ook een signaalfunctie: zij geeft aan de militaire leiding door wat er leeft onder het thuisfront en wat eventuele wensen zijn.

1.3.6 Wat zijn de activiteiten van het Thuisfrontcomité?

Op 8 februari 1993 is het TFC-KL opgericht.

De leden van het TFC-KL rekenen het tot hun taak de achterblijvende relaties van de uitgezonden militair zo goed mogelijk te ondersteunen. Zij doen dit vanuit hun eigen opgedane ervaring, daar waar het zinvol en wenselijk kan zijn.

Het TFC-KL vergadert twee keer in de maand. De werkzaamheden in het TFC-KL kosten de nodige energie en vrije tijd. Het is een drukke, maar ook dankbare taak.

Het TFC-KL werkt landelijk. Het TFC-KL is tevens hoofd van het bureau thuisfrontzaken bij het OPCO (operationeel commando).

De meeste zaken lopen derhalve via korte, directe lijnen. Het is van belang dat het TFC-KL is gevuld met een vertegenwoordiging van alle crisisbeheersingsoperaties, van alle rotaties, van alle rangen en standen. Daartoe is inbreng nodig van het thuisfront. Het TFC-KL kan alleen bestaan en werken als er voldoende vrijwilligers zijn enz. : als mensen er op vrijwillige basis, voor de uitgezonden militairen en hun thuisfront, veel tijd en veel werk in willen steken.

1.3.7 Thuisfront- informatiedagen en Thuisfrontcontactdagen

Om het thuisfront nader te informeren over de uitzending van de relatie, wordt een tweetal speciale dagen georganiseerd. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen Thuisfrontinformatiedagen en Thuisfrontcontactdagen in Ermelo.

De Thuisfrontinformatiedag vindt plaats in de laatste maand voor uitzending. Zo kort voor vertrek worden de belangrijkste zaken nog eens op een rijtje gezet.

Tijdens de Thuisfrontinformatiedag is de uit te zenden militair met zijn relatie(s) de gehele dag te gast. De leden van het TFC-KL zijn deze dag herkenbaar aanwezig. Ook zij kunnen vragen beantwoorden en staan altijd open voor ook zo maar een praatje.

Tijdens de uitzending wordt een Thuisfrontcontactdag georganiseerd in het Officierscasino van de Koninklijke Luchtmacht te Soesterberg. Deze dag wordt alleen gehouden voor de relaties van de uitgezonden militair. Ook elke militair van de betreffende rotatie of missie die om een of andere reden in Nederland vertoeft, is altijd van harte welkom.

De dag wordt in beginsel gehouden in de vierde maand van uitzending van de militair. Doelstellingen van deze dag zijn:

- geven van een situatieschets over de toestand in het uitzendgebied; saamhorigheid met lotgenoten;
- vooruitblik op de terugkeer en afwikkeling; mogelijkheid vragen te stellen aan de organisatie.

De eerste relaties worden voor deze Thuisfrontdag afzonderlijk uitgenodigd.

1.3.8 Thuisfrontcontactdagen

Door het TFC-KL worden in samenwerking met de KL elke maand een thuisfrontcontactdag georganiseerd. Hierbij worden de locaties verspreid over Nederland gekozen. Daar waar mogelijk, vinden deze bijeenkomsten plaats in een Protestants Militair Tehuis (PMT). Anders wordt van een kazernelocatie gebruik gemaakt.

Deze dagen vinden plaats op de tweede zaterdag van de maand.

Belangrijkste doel is met elkaar praten en ervaringen uitwisselen. Zoveel mogelijk zal er altijd iemand van het TFC-KL hierbij aanwezig zijn.

De data en plaatsen waarop deze bijeenkomsten plaatsvinden worden altijd in het maandblad "Monitor" vermeld.

1.3.9 Situatiecentrum

Het Situatie Centrum (SitCen) van de KL is te vinden bij de afdeling TFC-KL. Het SitCen staat 24 uur per dag klaar voor de uitgezonden militair en zijn/haar relaties om hen te assisteren bij problemen of vragen in het uitzendgebied. Het centrum is functioneel als call center voor het thuisfront.

Het situatiecentrum van de KL is ook het contactpunt voor relaties van militairen die op oefening zijn in het buitenland.

Het SitCen onderhoudt dus het contact met de relaties van de militairen. Veel relaties bellen ook met het SitCen omdat zij willen weten hoe het met hun relaties gaat. In Irak bijvoorbeeld is telefoneren met een mobiele telefoon niet mogelijk. Het SitCen heeft ook een informatieve functie. Hier volgen een aantal taken van het SitCen:

- De relatie van de militair is ziek;
- Een relatie van de militair is overleden;
- De militair is ziek geworden op uitzending;
- De militair is tijdens zijn uitzending betrokken geweest bij een (schietpartij);
- Het SitCen maakt de vluchttijden van de terugkomst van de militair bekend.
- Het SitCen onderhoudt de informatie van de teletekstpagina.

Het SitCen wordt van allerlei incidenten geïnformeerd.

De militairen kunnen twee tot drie contact personen aan het SitCen doorgeven voordat zij op uitzending gaan. Als er een calamiteit voor doet waarbij een militair is betrokken, dan zal het SitCen de contactpersonen benaderen.

De contactpersonen kunnen zelf ook bellen naar het SitCen. Is de persoon die belt naar het SitCen geen contactpersoon, dan mogen de werknemers van het SitCen geen informatie geven.

1.4 Maatschappelijke Dienst Defensie (MDD)

De MDD is zeer betrokken bij de militair in het uitzendgebied maar ook bij het thuisfront. Voor diverse soorten problematiek kan de MDD ingeschakeld worden. In dit hoofdstuk geven wij een beeld van wat de taken van de MDD zijn.

1.4.1 Wat is de MDD?

De MDD verzorgt bedrijfsmaatschappelijk werk voor de Nederlandse Krijgsmacht.

De MDD bevordert de motivatie en inzetbaarheid van het defensiepersoneel door middel van hulp- en dienstverlening aan personeel, thuisfront, organisatie en veteranen. De Maatschappelijke Dienst Defensie levert bedrijfsmaatschappelijk werk voor alle personeelsleden van defensie, militairen zowel als burgerpersoneel, en hun gezinsleden.

De MDD doet dat voor alle vier de krijgsmachtdelen, voor het personeel van de Centrale Organisatie, het Defensie Interservice Commando en ook (jonge) veteranen behoren tot de doelgroep. Commandanten, op alle niveaus, voorzien zij van advies.

1.4.2 Taken van de MDD

- Psychosociale hulpverlening;
- Concrete hulp en voorlichting;
- Onderzoek en rapportage;
- Advisering;
- Signalering;
- Preventie.

Speerpunten bij de uitvoering van deze taken:

- Zorg voor personeel en thuisfront tijdens de uitzending;
- Berichtgeving;
- 24-uurs bereikbaarheid van de hulpverlening.

1.4.3 Wat is het doel van de MDD?

De MDD levert met bedrijfsmaatschappelijk werk een integrale bijdrage aan de uitvoering van het personeelsbeleid. Het bedrijfsmaatschappelijk werk is gericht op het welbevinden van het defensiepersoneel binnen de organisatie en draagt daarvoor bij aan de motivatie en inzetbaarheid van het defensiepersoneel.

1.4.4 Hoe is de MDD georganiseerd?

De MDD bestaat uit een staf en zeven regionale kantoren, waarvan twee buiten Nederland. Ook is als Bijzondere Organisatie Eenheid het

Defensiepersoneel van het Veteraneninstituut ondergebracht bij de MDD.

1.4.5 Hoe werkt de MDD?

Werken bij Defensie stelt speciale en hoge eisen. Niet alleen aan militairen en burgermedewerkers, maar ook aan het thuisfront. Soms worden we daardoor geconfronteerd met diverse problematiek.

Veelal zijn we zelf, of met hulp uit onze directe omgeving, in staat om met deze problemen om te gaan en tot een oplossing te komen. Een enkele keer lukt dit mogelijk niet. In dit geval kan de hulp ingeroepen worden van een MDD-er.

1.4.6 Wat biedt de MDD?

De bedrijfsmaatschappelijk werkers van de MDD bieden hulpverlening aan defensiepersoneel en hun thuisfront.

Voorbeelden van de hulpverlening zijn:

- Financiële problemen
- Verslavingsproblematiek (drugs, gokverslaving)
- Relatieproblematiek
- Posttraumatische stress stoornis.

De grootste taak van de MDD is de mogelijkheid tot doorverwijzen van de militair naar desbetreffende instanties.

Ook biedt de MDD dienstverlening aan de defensieorganisatie zoals het signaleren van knelpunten en het geven van advies waardoor mogelijke problemen voorkomen kunnen worden.

Daarnaast zijn er ook bijzondere taken. Daaronder valt de zorg rondom uitzendingen, dit kan bijvoorbeeld het bemiddelen zijn tussen leidinggevende en militair, veteranenzorg en gezinsverzorging in Duitsland.

1.4.7 Wat kan men van de MDD verwachten?

De bedrijfsmaatschappelijk werkers van de MDD zijn professionele hulpverleners en staan verplicht ingeschreven bij de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk.

De bedrijfsmaatschappelijk werkers hebben voortvloeiend uit hun beroepscode een verplichting tot geheimhouding. Hetgeen besproken wordt tussen de hulpvrager en de bedrijfsmaatschappelijk werker blijft vertrouwelijk.

Het inschakelen van andere hulpverlenende instanties gebeurt uitsluitend met toestemming.

Bedrijfsmaatschappelijk werkers streven naar een optimale relatie tussen medewerker en bedrijf, waarbij wederzijdse belangen zorgvuldig worden afgewogen.

1.4.8 De MDD bij Vredesondersteunende Operaties

De MDD heeft bij de uitvoering van vredesondersteunende operaties onder andere de zorg aan het thuisfront onder haar hoede.

Het gaat hierbij om goede eerstelijns hulp- en dienstverlening aan de militair en zijn relaties. In de organisatie van het Operationeel Commando is momenteel, als hoofd van het bureau Personeelszorg, een militair met bedrijfsmaatschappelijk werk als achtergrond opgenomen. Dit optimaliseert de coördinatie tussen de zorginstellingen binnen de krijgsmacht.

De bedrijfsmaatschappelijk werker, die met het onderdeel wordt uitgezonden, volgt het voorbereidingsprogramma van het onderdeel, waarbij hij tevens in staat wordt gesteld zich zoveel mogelijk bekend te stellen binnen het onderdeel en met name met de overige leden van de Sociaal Medisch Team (SMT). De MDD speelt in de verdere voorbereiding een rol op diverse terreinen van de bijzondere personeelszorg.

Zo kan het MDD advies aan de commandant uitbrengen als een militair op psychosociale redenen bezwaar maakt tegen uitzending.

1.4.9 Bedrijfsmaatschappelijk werk in het buitenland

Het bedrijfsmaatschappelijk werk (BMW) bij vredesondersteunende operaties wordt uitgevoerd door een officier bedrijfsmaatschappelijk werker. In principe is dit de BMW die reeds op de thuislocatie van het uitgezonden onderdeel werkt.

1.4.10 Bedrijfsmaatschappelijk werk ten behoeve van het thuisfront

De MDD is belast met de coördinatie en begeleiding van de thuisfrontorganisatie van de KL.

Bij repatriëring van militairen in verband met (psycho)sociale problemen verzorgt de MDD het advies over de noodzaak tot terugkeer. Indien nodig begeleidt de MDD de militair en zijn relaties bij de repatriëring.

Deze procedures worden vooraf bij de militair en zijn relaties bekend gesteld.

1.4.11 Na de uitzending

De zorg voor de militair na terugkeer richt zich op reïntegratie van de militair in zijn thuis- en werksituatie. Hiervoor worden 12 tot 16 weken na terugkeer groepsgewijze terugkeergesprekken gevoerd. Deze worden geleid door de MDD, en hier zijn eventueel geestelijke verzorgers bij aanwezig. De verantwoordelijkheid voor het laten uitvoeren van deze gesprekken ligt bij de organieke commandant van de uitgezonden militair. De commandant kan een beroep doen op het aan zijn eenheid verbonden Sociaal Medisch Team (SMT). Deze zijn ook aanwezig bij verschillende missies. In overleg met de

daaraan verbonden disciplines kan de commandant het juiste tijdstip van het terugkeergesprek vaststellen. In nauw overleg met de leden van het Sociaal Medisch Team (SMT), beslist de commandant of dit gesprek individueel, groepsgewijs of met partners plaatsvinden.

De MDD heeft de afgelopen jaren de terugkeergesprekken verzorgd en daardoor veel ervaring opgedaan met het houden van deze gesprekken. Het is daarom aan te bevelen gebruik te maken van de expertise van de MDD. De opgedane ervaringen zijn vastgelegd in "de handleiding terugkeergesprekken". De MDD is beschikbaar voor nazorgactiviteiten, zoals psychosociale hulpverlening, voorlichting en verwijzing naar overige hulpverleningsinstanties, zowel binnen als buiten Defensie.

1.4.12 Natraject

Na de uitzendperiode krijgt de militair een adaptatieprogramma. Dit programma is er zodat de militair kan wennen aan het dagelijks leven buiten een uitzending. Het programma wordt gehouden buiten een uitzending gebied. In dit programma kan de militair tot rust komen en zich voorbereiden op de thuiskomst en het dagelijks leven.

Daarna geniet de militair meestal eerst een periode van tien dagen vrijstelling van normale werkzaamheden, diensten en ontschepingverlof. In deze periode handelt de militair bij ziekte of een ongeval zoals in de periode voorafgaande aan uitzending. De bedrijfsgeneeskundige groep van de eenheid waar de militair is opgeleid voor de operatie moet in dat geval zo spoedig mogelijk op de hoogte worden gesteld. De coördinatie van de begeleiding van zieke militairen behoort tijdens deze periode tot de bedrijfsarts van die bedrijfsgeneeskundige groep.

Ongeveer zes weken na definitieve terugkeer vindt een geneeskundig onderzoek na uitzending plaats, de zogenoemde 'uitkeuring'. Deze uitkeuring heeft vooral ten doel om ziekten of letsels op te sporen die de militair in het operatiegebied mogelijk heeft opgelopen.

Na dit onderzoek is geneeskundig gezien de uitzendperiode beëindigd en worden de medische gegevens die betrekking hebben op de uitzending overgedragen aan de reguliere curatief arts of de bedrijfsarts.

Het kan zijn dat er zich een tijdje na terugkomst bij een militair klachten voordoen. Dit kunnen fysieke problemen zijn, maar ook psychische problemen. In beide gevallen is de onderdeelarts het aanspreekpunt. Mogelijk wordt afhankelijk van de klachten de hulp van anderen ingeroepen zoals een specialist of een psycholoog.

De MDD is ook een aanspreekpunt voor de militair of zijn familie. Dit geldt ook voor en na de uitzending. Er is dus wel degelijk sprake van nazorg. Wanneer een familielid bijvoorbeeld aangeeft dat hij of zij zich zorgen maakt over het

uitgezonden familielid, kan er contact opgenomen worden met het MDD. Een medewerker neemt dan contact op met de militair. Er wordt dan op een informele manier gevraagd hoe de militair de thuiskomst heeft ervaren. Daarna wordt er op professionele manier doorgevraagd naar de eventuele complexe situaties die zich hebben voorgedaan.

Het welbekende "machogedrag" van de militair is opvallend minder geworden. Dit komt doordat de problematiek die de militair kan ondervinden meer geaccepteerd wordt door de maatschappij. Hierdoor staan de militairen open voor hulpverlening van de bedrijfsmaatschappelijk werkers.

1.4.13 Hulpverleningslijn Defensie

Voor directe hulp van een bedrijfsmaatschappelijk werker in crisissituaties is de Hulpverleningslijn Defensie ingesteld. Deze hulplijn wordt bemand door de bedrijfsmaatschappelijk werkers van de Maatschappelijk Dienst Defensie. Deze lijn is met name bedoeld voor situaties waarbij de hulpvraag niet kan wachten tot de eerstvolgende werkdag.

1.5 De uitzending

In deze paragraaf beschrijven wij wat een uitzending voor invloed kan hebben op de militairen en zijn relaties.

1.5.1 Partners en uitzendingen

Ervaringen voor, tijdens en na de uitzending

De gedragspsychologie leert dat er een aantal stadia zijn in de ontwikkeling van emoties gedurende de uitzending. Die stadia hoeven zich niet altijd voor te doen en ook de hevigheid van emoties verschilt van persoon tot persoon.

1. Allereerst is het mogelijk dat partners boos of geschokt reageren als zij voor het allereerst te horen krijgen dat hun militair uitgezonden moet gaan worden. Het bericht dat een uitzending er aan staat te komen wordt zelden met enthousiasme ontvangen.
2. De laatste dagen voor het vertrek is het mogelijk dat men vervreemdt, of dat gevoelens ontkend of verdoofd worden. Vaak is ontkenning en/of verdoving van gevoelens verbonden met de onzekerheden rond het vertrek. Omdat gevoelens onderdrukt of ontkend worden (men wil voor zichzelf niet weten dat men zijn/haar "maatje" moet gaan missen), ziet men vaak dat deze op het moment van vertrek ontladen. Heftige uitbarstingen van emoties zijn daarom bij het vertrek heel normaal en veelvoorkomend.
3. Na het vertrek kan er sprake zijn van emotionele verwarring of disorganisatie. Verdriet en het missen van de militair kunnen vergezeld gaan met gevoelens van depressie, huilen, slaapproblemen en het moeten wennen aan een nieuw levensritme. (bijvoorbeeld: als gevolg van het feit dat men nu alleen moet eten komt het voor dat men het met het eten niet meer zo nauw neemt).
4. Vaak duurt de voorgaande fase niet te lang en zullen de meeste partners na (gemiddeld) zo'n zes weken zich aanpassen aan de nieuwe situatie. Verdriet of boosheid zullen wegebben, het gemis van de partner blijft maar wordt minder intens. In deze fase helpt het de partners om de draad van in hun leven op te pakken, routines aan te houden, familie en vrienden te bezoeken en – uiteraard naar behoefte – deel te nemen aan thuisfrontactiviteiten.
5. De verwachtingen kort voor terugkeer kunnen zeer gespannen zijn. Dit is de fase van de "laatste loodjes" die het zwaarst wegen of de angst – wanneer men weer bij elkaar is – dat "het" anders zal zijn dan vroeger. Gevoelens kunnen een mix zijn van ingehouden vreugde, hoop en/of angst voor de toekomst.
6. De fase van hereniging lijkt in eerste instantie op de "wittebroodsweken" na een trouwerij. Men is heel blij weer bij elkaar zijn, maar moet ook weer aan elkaar wennen. Tederheid en intimiteit zijn hierbij de sleutelwoorden. Maar deze fase is niet altijd

gemakkelijk. Immers beiden kunnen in de zes maanden van de uitzending veranderd zijn!

7. Reïntegratie en stabiliteit vormen de laatste fase. Meestal wordt deze stabilisatie na zes tot twaalf weken na terugkeer bereikt. Over sommige zaken zal men opnieuw overeenstemming moeten bereiken, maar in deze fase zullen de verhoudingen uitgekristalliseerd zijn en heeft elk van de partners haar/zijn plaats in de relatie gevonden.

1.5.2 Tijdens de uitzending

Aan een grote eenheid worden één of meerdere geneeskundige inrichtingen toegevoegd. Op een geneeskundige post wordt ziekenrapport gehouden en Eerste Hulp geboden. Een aantal ziekenauto's en bedden voor zieke militairen is in de uitrusting opgenomen. Het aantal van deze voorzieningen is afhankelijk van de taak van de eenheid en de militaire toestand in het operatiegebied.

Gelukkig hoeft de arts in het uitzendgebied meestal niet veel meer te doen dan de curatief arts in de thuissituatie. Het kan zijn dat er een Nederlandse militair chirurg en anesthesist meegaan zodat er, als het nodig is, operaties kunnen worden verricht. Of zo'n chirurgisch team meegaat, is afhankelijk van de taak en de locatie van een uit te zenden eenheid. Het komt voor dat een Nederlandse eenheid en of een individuele uitgezonden militair voor chirurgische ingrepen, of andere specialistische hulp, terugvalt op een hospitaal in het uitzendgebied. Dit is alleen in noodgevallen. Omdat de voorkeur hier niet naar uitgaat is het niet ongebruikelijk dat een militair voor een specialistisch consult voor korte tijd naar Nederland terugkeert.

Als de militair in het operatiegebied wordt opgenomen in een geneeskundige inrichting, zal het Operationeel Commando '7 December' via het Sitcen (situatiecentrum) / MDD en Bedrijfsmaatschappelijk werker (BMW'er), afhankelijk van de ernst, de opgegeven eerste relatie waarschuwen. Als de opgenomen militair daartoe in staat is, zal vervolgens worden geprobeerd om een telefoonverbinding tussen de militair en zijn relatie tot stand te brengen. Zo kan hij/zij zelf de toestand uitleggen. Als dit niet mogelijk is, kan de relatie voor aanvullende medische informatie door het SITCEN in telefonisch contact worden gebracht met de arts van het Operationeel Commando '7 December'.

1.5.3 De thuiskomst

Tijdens de uitzendingen is het gemis van het "maatje" waarmee men lief en leed deelt de belangrijkste ervaring. Zowel in het begin van de uitzending als later mist men de partner (78% onderschrijft deze ervaring de partner aan het begin te missen). Na de verlofperiode mist 73% van de partners de militair. Het gevoel de partner te missen wordt dus gedurende de uitzending niet minder. De verlofperiode kan dit gevoel zelfs nog aanwakkeren. Desondanks waarderen de partners het verlof zeer en vindt de meerderheid

van de partners het verlof te kort. Vele mensen vonden de tijd na het verlof erger dan de tijd ervoor. Ook melden veel mensen dat alles zwaarder leek te zijn.

De communicatie tussen militair en zijn/haar thuisfront blijkt in deze periode – tijdens de uitzending – van het allergrootste belang te zijn. 84% Van de partners heeft regelmatig contact (minstens een keer in de twee weken). Ook de “ouderwetse” manier van brieven schrijven blijkt in deze tijd van elektronische communicatie toch nog heel populair. Gemiddeld schreven partners 9,5 keer per maand! Maar ook het gebruik van elektronische communicatie, denk bijvoorbeeld aan e-mail of aan sms-jes, is enorm toegenomen. Eén van de partners stuurde twee keer per dag een sms-bericht.

56% Van de partners had een aantal weken voor de terugkomst al plannen gemaakt om samen iets met de partner te ondernemen bij thuiskomst. Op deze wijze bereiden velen zich emotioneel voor op de terugkeer. Tekenend is dan ook dat voor 91% van de partners de thuiskomst een fijne gebeurtenis was. De wijze waarop mensen de thuiskomst vieren is heel verschillend. Sommige boeken een vakantie om samen weg te kunnen zijn. Maar anderen organiseren een groot feest om de thuiskomst te vieren. Dat was voor 34% van de gezinnen het geval. Het voordeel van een groot feest is dat men de hele familie en kennissenkring gezien en begroet heeft en de overige dagen voor het gezin vrij kan houden.

1.5.4 Veranderingen bij de militair

Het zit erop.....

De periode van uitzending is achter de rug. De terugkeer thuis en in het werk zal bij menigeen gemengde gevoelens oproepen. Als militair kan hij/zij blij zijn om weer in vertrouwde omgeving te zijn en om familie, vrienden en collega's te ontmoeten. Misschien is de militair ook wel verdrietig wat hij achter laat; kameraadschap, maar ook menselijk leed. Misschien voelt de militair zich opgelucht dat de uitzending achter de rug is. Maar ook bij het thuisfront kunnen er vraagtekens zijn; zal de militair veranderd zijn, hoe zullen we de draad weer oppakken, hoe zullen de kinderen reageren?

Na een uitzending, of die nu lang of kort heeft geduurd, zijn dit de normale gevoelens die mensen kunnen ervaren. Waarschijnlijk heeft de militair de neiging om te vertellen hoe het de afgelopen periode is gegaan. Toch is het (hoewel het hoofd er misschien niet helemaal naar staat) belangrijk dat de militair vooruit kijkt.

Thuiskomst

In de afgelopen periode heeft de betrokkene (zowel in het uitzendgebied als thuis) vermoedelijk het een en ander meegemaakt. Als militair heeft hij zijn thuisfront door brieven, email en telefoongesprekken op de hoogte gehouden

van zijn ervaringen. Bijzondere gebeurtenissen werden door de media tot in de huiskamers gebracht. Omgekeerd hebben de achterblijvers de militair zoveel mogelijk geïnformeerd over hun belevenissen. Hun leven is doorgedaan en die van de militair ook. Na een tijd waarin het thuisfront en de militair apart van elkaar hebben geleefd en eigen ervaringen hebben opgedaan, zal er nu thuis weer een 'herschikking' plaatsvinden.

Dat kan spanningen opleveren, maar daar hoeft men niet ongerust over te zijn: het is een normaal proces dat iedereen doormaakt. De militair moet wennen om weer thuis te zijn en het thuisfront moet weer aan de militair wennen. Het kost tijd en tact om weer de vertrouwde plaats in te nemen. De periode waarin de militair van huis is weggeweest is voor volwassenen relatief kort, maar voor kinderen erg lang. Zij kunnen daarom meer tijd nodig hebben om weer aan hun vader/moeder te wennen en dat is niet altijd even gemakkelijk te accepteren.

Voor de militair zelf is dat wat hij heeft meegemaakt uniek. Hij wil erover praten of op een andere manier zijn omgeving laten delen in zijn ervaringen. Misschien zegt de militair er niets over, maar blijft hij er wel steeds aan denken. Het zal de militair mogelijk verbazen dat hij aan anderen niet goed duidelijk kan maken hoe hij sommige momenten van zijn verblijf heeft beleefd en thuis soms herbeleefd. Dat kan verwarrend zijn; het kan hem kwaad en verdrietig en soms wel eens wat machteloos maken. Iedereen die onder moeilijke omstandigheden in een land met een andere cultuur moet leven, neemt daar wat van mee en wordt toch een beetje 'anders'.

Zowel voor de militair als voor het thuisfront kost het tijd om de ervaringen uit de afgelopen periode te verwerken en een plaats te geven in hun leven. Het is belangrijk om daarvoor de tijd te nemen en elkaar ook die tijd te gunnen. Door te luisteren naar elkaars verhalen, door respect te tonen voor de mogelijke stiltes en door begrip op te brengen voor dat wat anders verloopt dan men had verwacht, kan men met elkaar ook deze periode met vertrouwen tegemoet zien.

Schokkende gebeurtenissen

Tijdens een uitzending is de militair mogelijk getuige of zelfs slachtoffer geweest van een of meer schokkende gebeurtenissen; een beschieting, een gijzeling, een confrontatie tussen strijdende partijen of een ernstig ongeval. Misschien heeft de militair gewonden moeten helpen of doden moeten bergen. Het kan ook zo zijn dat de militair zelf in een levensbedreigende situatie is terecht gekomen.

Door dit soort ervaringen kan hij goed van streek zijn geweest en misschien is hij dat nog steeds. Hierdoor kan de militair te maken hebben gekregen met lichamelijke of psychische reacties. Die reacties zijn volstrekt normaal; wat hij heeft meegemaakt, kan niemand onberoerd laten. Iedereen moet de

gevolgen van schokkende gebeurtenissen verwerken en iedereen doet dit op zijn eigen manier.

Onderzoek en praktijkervaringen hebben uitgewezen dat bij mensen die in soortgelijke omstandigheden hebben verkeerd, ook later nog verschillende reacties en gevoelens kunnen ontstaan. Verwarring, kwaadheid, machteloosheid, angst en verdriet; het zijn reacties en gevoelens die zich in meerdere of mindere mate ook bij de militair kunnen voordoen.

Het is mogelijk dat de militair zich afvraagt waarom die nare gebeurtenissen juist hem moesten overkomen. Misschien voelt hij de neiging om alles zo snel mogelijk te vergeten en te doen alsof er niets gebeurd is. Het kan zelfs zijn dat hij zich schaamt of schuldig voelt. Misschien tobt hij met de vraag of hij de gebeurtenissen had kunnen verhinderen of in bepaalde situaties anders had moeten reageren.

Als dit soort gevoelens bij de militair ontstaan, is het raadzaam om hierover met naaste familieleden, vrienden of collega's te praten. Deze reacties zijn volstrekt normaal. De militair kan er beter over praten dan dat hij zijn gevoelens weg stopt. Het kan ook heel goed dat de militair steun zoekt bij collega's die ook uitgezonden zijn geweest. Zij hebben immers dezelfde of soortgelijke ervaringen opgedaan en kunnen het best invoelen wat hij doormaakt. Het is van belang om in de beginperiode van het verwerken van de ervaringen met elkaar in contact te blijven.

1.6 Onderzoeksvraag

Het doel van het evaluerende onderzoek is inzicht geven in het verloop van de uitzending en de ontwikkeling in de thuissituatie van het gezin waarvan een lid uitgezonden is naar Irak.

Naar aanleiding hiervan zijn wij tot de vraagstelling gekomen:

In hoeverre heeft ons onderzoek antwoord gegeven op de vraag of het Thuisfrontcomité heeft bijgedragen aan de steun die een gezin, waarvan een lid uitgezonden is, nodig heeft en in hoeverre heeft het project geleid tot inzicht in de situatie van het systeem (gezin) dat zich rondom een uitgezonden militair bevindt.

1.7 Indeling rapport

Eerder heeft u kunnen lezen wat voor organisatie de KL is. Ook zijn het doel en de werkwijze van het TFC-KI en andere disciplines zoals de MDD belicht.

In hoofdstuk 2 word de onderzoeksgroep beschreven. In dit hoofdstuk worden de achtergrondkenmerken van de geïnterviewden beschreven.

Bij Hoofdstuk 3 is beschreven hoe de opdracht tot stand is gekomen. Welke stappen wij hebben moeten ondernemen en met wie wij contact hebben gehad om onze opdracht uit te voeren.

De resultaten van het onderzoek staan beschreven in hoofdstuk 4.

Om de resultaten van het onderzoek nog beter in kaart te brengen zijn de resultaten verwerkt in grafieken.

Deze grafieken kunt u vinden in hoofdstuk 5.

De conclusie van het onderzoek is te vinden in hoofdstuk 6.

Het onderzoek heeft als uitkomst een aantal aanbevelingen tot stand gebracht. Deze aanbevelingen zijn beschreven in hoofdstuk 7.

2. Onderzoeksgroep

2.1 Achtergrondkenmerken

Onze onderzoeksgroep bestaat uit gezinnen van de uitgezonden militairen. Vaak zijn dit ouders geweest, maar we hebben ook een aantal partners geïnterviewd. De reden van deelname was in de meeste gevallen dat de persoon ons graag wilde helpen bij ons onderzoek. Zij vonden het leuk dat wij hen als doelgroep hadden gekozen en wilden graag geïnterviewd worden. Door met ons te praten konden zij hun verhaal kwijt en kregen zij het gevoel dat er naar hen geluisterd werd.

In een aantal gevallen luchtte het de persoon in kwestie op om over zijn of haar gevoelens te praten. Je zag dat zij gebaat waren bij het interview en dat wij hen ook hielpen om over de situatie te praten. Dit was goed om te zien. We kregen de informatie voor ons onderzoek en hielpen hierbij ook mensen om hun verhaal kwijt te kunnen.

2.2 Omvang en uitval

We zijn een aantal keren naar thuisfrontcontactdagen in Ermelo geweest om de interviews af te nemen.

Het was de eerste thuisfrontcontactdag voor de familieleden van de uitgezonden militairen. Alles was nog nieuw voor de mensen en zij kregen deze dag veel informatie. Hierdoor was er weinig ruimte om interviews af te nemen. Positief was dat wij een aantal mensen bereid hadden gevonden om geïnterviewd te worden op de eerstvolgende bijeenkomst.

De tweede keer dat we naar Ermelo zijn geweest, kregen de gezinnen een DVD te zien. Dit was erg leuk, hierdoor zag je hoe het allemaal in zijn werk gaat in Irak. Door de DVD hebben we weer geen interviews af kunnen nemen omdat we mensen niet tijdens de DVD presentatie wilde belasten. Omdat er hetzelfde weekend nog een dag van het Thuisfrontcomité was gepland, waren de meeste mensen die zich op hadden gegeven om geïnterviewd te worden, niet aanwezig.

De volgende thuisfrontcontactdagen hebben we wel mensen kunnen interviewen. In totaal hebben we 15 personen geïnterviewd voor de afstudeeropdracht.

3. Uitvoering van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de opdracht tot stand is gekomen en wat de opdrachtgever geëvalueerd wilde hebben.

Het bedenken van een onderwerp en doelgroep voor ons afstudeeropdracht heeft veel tijd gekost. Wij wilden niet een standaard zorginstelling als opdrachtgever. Wij wilden een hele andere kant van het maatschappelijk werk belichten. Ons uitgangspunt was om de werkzaamheden van een maatschappelijk werker in kaart te brengen binnen een voor ons nog onbekend terrein.

Wij kwamen in gesprek met majoor Van Berkel die werkzaam is bij de KL. Dit gesprek was een inleidend gesprek over de KL. Tijdens dit gesprek vertelde de majoor dat de KL een TFC-KL heeft en deze zich richten op de relaties van de uitgezonden militair. Dit onderdeel van de KL sprak ons aan en dat wekte onze interesse.

Majoor Van Berkel heeft ons in contact gebracht met majoor Metsemakers die werkzaam is bij de thuisfrontafdeling te Apeldoorn.

Wij hebben contact opgenomen met majoor Metsemakers, en zijn door hem uitgenodigd voor een gesprek.

Majoor Metsemakers vertelde in het kort wat het TFC-KL voor een organisatie is. Het sprak ons aan om voor onze afstudeeropdracht bij het TFC-KL een onderzoek uit te voeren. Tijdens dit gesprek hebben wij een aantal ideeën benoemd die wij als onderwerp zouden willen gebruiken voor onze afstudeeropdracht. Majoor Metsemakers vond het boeiend en goed klinken, maar wij moesten eerst ons doel op papier zetten. Tijdens het bezoek aan majoor Metsemakers zijn wij ook naar overste Hendriks geweest. Hier hebben wij uitgelegd dat wij op zoek zijn naar een afstudeeropdracht en dat het ons interessant leek om dit binnen het TFC-KL te doen. Overste Hendriks was enthousiast over ons idee. Hij vond net als majoor Metsemakers dat wij ons idee voor een eventuele opdracht op papier moesten zetten. De overste vond het belangrijk dat wij in contact kwamen met de heer Van Gelooven, gedragswetenschappelijk onderzoeker bij Defensie.

Het gesprek met de heer Van Gelooven heeft niet geheel aan onze verwachtingen voldaan. Meneer Van Gelooven is gedragswetenschapper en de manier hoe hij onderzoeken uitvoert binnen de KL is op universitair niveau. Hierdoor zijn wij uiteindelijk tot het besluit gekomen dat er geen opdracht voor ons lag bij de afdeling gedragwetenschappen en dat wij ons wilden richten op het TFC-KL.

Door het inleidend gesprek met majoor Metsemakers en overste Hendriks over het TFC-KL hebben wij een beter beeld gekregen van de KL en het TFC-KL. Aan de hand hiervan moesten wij een opdracht bedenken die bruikbaar is voor het TFC-KL. We zijn uiteindelijk gekomen tot een onderzoeksvoorstel.

De opdracht die tot stand is gekomen hebben wij in een tweede gesprek met majoor Metsemakers voorgelegd. Ons onderzoeksvoorstel was: een evaluatief onderzoek naar de steun en bijdrage die het TFC-KL levert aan de gezinnen waarvan een lid is uitgezonden. Daarnaast wilden wij inzicht krijgen in de situatie van een gezin waarvan een lid is uitgezonden.

Aan het eind van het gesprek zijn wij tot een overeenstemming gekomen voor het uitvoeren van het bovengenoemde onderzoeksvoorstel en hebben wij een akkoord gekregen voor ons afstudeeropdracht.

Hierna konden wij beginnen met het maken van ons startdocument.

Om nog meer informatie te verkrijgen, hebben wij nog een bezoek gebracht aan het SitCen en de MDD: deze bezoeken worden verder uitgewerkt in het onderzoek.

Naar aanleiding van onze opdracht hebben wij in samenspraak met Henri Stroet (begeleider Haagse Hoge School) gekozen voor een evaluatief onderzoek. Bij onze afstudeeropdracht houdt dit in, dat wij onderzoeken hoe het TFC-KL activiteiten organiseert en wat hun werkwijze is ten behoeve van het gezin van de uitgezonden militair.

Het evaluatief onderzoek willen wij uitwerken door middel van gezinsleden van de uitgezonden militair te interviewen. Wij hebben gekozen voor een open interview en hebben gebruik gemaakt van het basisboek open interview van Stefert Kroese.

Waarom hebben wij gekozen voor het open interview?

Tijdens ons onderzoek wilden wij de gedachtes, beleving en gevoelens van mensen waarvan een gezinslid is uitgezonden achterhalen. Tijdens de gesprekken wilden wij ook te weten komen hoe de doelgroep de werking van het TFC-KL ervaart.

Om de juiste informatie te kunnen vergaren hebben wij gekozen voor het open interview.

Onze doelgroep betreft mensen die dezelfde ervaringen delen. Er is een familielid uitgezonden naar een crisisgebied. Wij hebben dan ook gebruik gemaakt van het focused interview. Als onderzoeker weet je dat je doelgroep zich in een bepaalde situatie bevindt. Wij hebben ons proberen voor te stellen hoe het is om je in een dergelijke situatie te bevinden. Als je jezelf dit gaat afvragen als onderzoeker, dan weet je ook wat je te weten wilt komen tijdens het interview.

Bij het focused interview kun je door middel van een analyse kijken welke zaken mensen belangrijk vinden en welke zij vergeten en of dit overeen komt met de andere geïnterviewden.

Het focused interview is een ongestructureerde vorm van interviewen, omdat het gaat om het uitlokken van spontane antwoorden.

Na een gesprek met majoor Metsemakers te hebben gehad zijn wij overeengekomen om gezinnen te interviewen op thuisfrontcontactdagen van het TFC-KL. Dit zijn dagen dat achterblijvende relaties van de uitgezonden militair zo goed mogelijk worden ondersteund, dit bijvoorbeeld door het praten met lotgenoten.

Deze thuisfrontcontactdagen worden een keer per maand georganiseerd op de tweede zaterdag van de maand.

Voor ons onderzoek hebben wij besloten om bij deze dagen aanwezig te zijn om gezinsleden te interviewen en om een beter beeld te krijgen van deze thuisfrontcontactdagen.

Bij een bezoek aan een van deze dagen werd er een DVD afgespeeld waar de activiteiten van de militairen in Irak werden belicht. Deze DVD heeft ons een beter beeld gegeven van een uitzending. Dit vonden wij belangrijk omdat wij indirect veel te maken hadden met de uitgezonden militairen.

De eerst volgende thuisfrontcontactdag hebben wij een aantal interviews afgenomen. Op deze dag zijn wij in contact gekomen met adjudant Onstein. Hij heeft ons geholpen aan meer informatie over deze thuisfrontcontactdagen.

De daarop volgende thuisfrontcontactdagen hebben wij meerdere interviews afgenomen en zijn wij uiteindelijk op 15 interviews gekomen.

Nadat wij de interviews hadden afgenomen, zijn wij begonnen met het uitwerken van de interviews. Dit hebben wij als volgt gedaan: ieder van ons heeft zijn eigen interviews uitgewerkt. Hierna hebben wij de interviews vergeleken en hebben de resultaten per vraag samen gevoegd. Deze uitkomsten hebben wij weergegeven in grafieken.

Na het uitwerken van deze gegevens zijn wij gekomen tot een conclusie en aanbevelingen.

3.1 Theoretische notitie

Eerder in dit stuk heeft u kunnen lezen over de veranderingen bij een militair als de uitzending voorbij is. Om in kaart te brengen welke problemen of veranderingen zich voor kunnen doen in het gezin hebben we gebruik gemaakt van de theorie van Alfred Lange, gezinsbenadering. Als er een uitzending plaatsvindt, zal er voor een lange tijd een gezinslid weg zijn. Deze zal een tijd niet deelnemen in het gezin, ook wel een systeem. Het gemis van een gezinslid kan consequenties met zich meebrengen.

Een gezin maakt door de tijd een aantal fasen mee. Met fasen bedoelen wij veranderingen in het gezin. Deze kunnen bijvoorbeeld zijn: geboorte kind, geboorte broer of zus, de pubertijd van de kinderen, het verlaten van het ouderlijk huis door de kinderen. Deze indeling is vrij willekeurig. Met behulp van verschillende criteria (zoals veranderingen in het aantal posities binnen het gezin, verandering in leeftijdsopbouw en verandering in de beroepsstatus van de kostwinnaar) zijn tal van indelingen mogelijk. Er zijn veel gezinnen die van de standaard fasen in het leven afwijken. Niet alleen verschillen tussen gezinnen waarop zij hun levensstadia doorlopen, ook maatschappelijke veranderingen kunnen er toe leiden dat in verschillende fasen in het leven de accenten veranderen.

Elk gezin moet specifieke taken uitvoeren die bij een bepaalde fase horen. Zo ook de gezinnen van ons onderzoek. De faseovergang, dus dat er een gezinslid tijdelijk niet deel uitmaakt van het gezin maakt aanpassingen noodzakelijk. Sommige faseovergangen gaan wat gemakkelijker dan andere. Voor het gezin is het accepteren van de verandering het beste wat zij kunnen doen. Het accepteren van de fase zorgt voor stabiliteit in het gezin. Een niet geslaagde overgang, dus het niet accepteren van de fase kan tot gevolgen hebben dat in de volgende fase geen stabiliteit optreedt. Het instabiele karakter van de overgang blijft gehandhaafd. Het gezin zal geen vertrouwen hebben in de nieuwe fase. Dit kan bijvoorbeeld het thuiskomen van het gemiste gezinslid zijn. De rol van het gemiste gezinslid kan zijn overgenomen door een ander lid, en dat vindt het moeilijk om zijn taak weer neer te leggen en terug te geven aan het gemiste gezinslid. Zoals we al eerder hebben beschreven bij het stuk 'verandering bij de militair' moet het gezin gaan schikken. De rollen in het gezin moeten opnieuw verdeeld worden.

4. Resultaten

Door het interviewen van de partners van de betrokkenen hebben wij antwoorden gekregen op onze onderzoeksvragen. Voordat deze antwoorden worden beschreven, volgt er eerst een samenvatting van de antwoorden van de geïnterviewden.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

De meerderheid van de geïnterviewden wist ruim van tevoren dat de betrokkene uitgezonden zou worden.

Meer dan de helft van de ondervraagden was trots en vond het leuk dat hun gezinslid werd uitgezonden. Een kleine groep had gemengde gevoelens bij het vertrek van de betrokkene. Ze maakten zich zorgen, vonden het uitzendgebied gevaarlijk en vonden het spannend dat het gezinslid daar heen moest voor uitzending.

Op de vraag of er veranderingen zijn ontstaan in het gezin, kon meer dan de helft van de ondervraagden dit bevestigen. Deze veranderingen ontstonden vooral in het begin van de uitzendperiode. Men vertelden dat het stil was in huis en dat de overige gezinsleden hun draai moesten vinden in het dagelijks leven. De ondervraagden vertelden dat de uitzending een deel van je leven gaat worden. Zo vertelde een ondervraagde:

"Je wordt ermee wakker en gaat ermee naar bed".

In een ander gezin was het gemis van de militair heel groot, de gezinsleden vonden het moeilijk om deze gevoelens met elkaar te delen. Ze groeiden steeds verder uit elkaar. De moeder van het gezin vertelde:

"Ik ruik elke dag even aan zijn kleren, dan is hij heel even dicht bij mij".

Informatie

De informatie die de gezinsleden en de militairen hebben ontvangen van het Thuisfrontcomité met betrekking tot de uitzending is als goed ervaren. Een enkeling vond de informatiedagen te langdradig. Er werd teveel informatie gegeven zodat het moeilijk was om alle informatie te onthouden.

De informatiefolders bevatten goede en bruikbare informatie. De vraag hoe de informatie zou zijn bij eventuele calamiteiten konden de meeste ondervraagden niet beantwoorden. Wel weten zij waar zij voor informatie en hulp terecht kunnen wanneer een calamiteit zich zou voordoen.

Thuisfrontcontactdagen

De meerderheid van de ondervraagden praat met derden over de uitzending. De gesprekken hebben zij met lotgenoten en met familie of vrienden. Uit meerdere antwoorden is gebleken dat de aandacht van familie en vrienden vaak verzwakt wanneer de betrokkene al een langere tijd is uitgezonden. Dit wordt als vervelend ervaren. Het gesprek met een lotgenoot is ook niet te vergelijken dan met iemand die zich niet in dezelfde situatie bevindt. Zo vertelde een ondervraagde:

"Met iemand praten die hetzelfde meemaakt, is gewoon veel prettiger. Zij begrijpen je en hebben geen vooroordeel zoals: de betrokkene heeft er toch zelf voor gekozen".

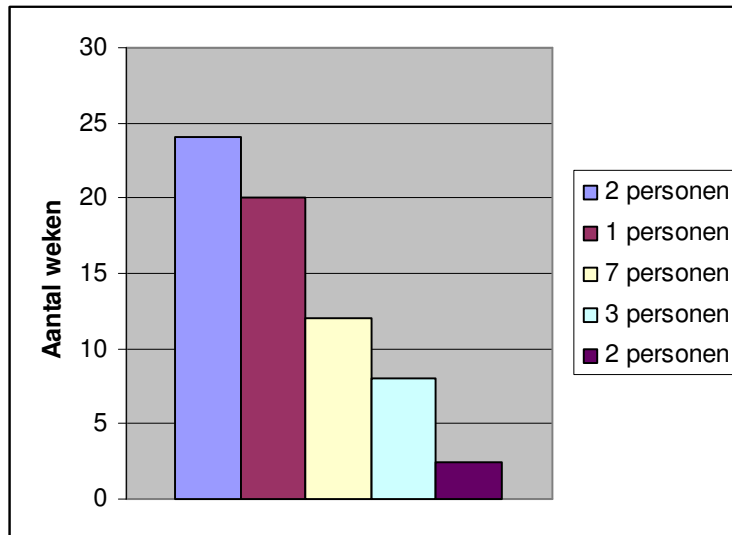
Veel ondervraagden bezoeken dan ook regelmatig de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité. Tijdens ons onderzoek waren er ook mensen die voor het eerst kennismaakten met een thuisfrontcontactdag. Het merendeel van de ondervraagden was positief over de inhoud van de thuisfrontcontactdagen. Sommige mensen hadden liever wat meer informatie willen krijgen van het front. Andere mensen zouden graag willen dat er een betere structuur zit in de thuisfrontcontactdagen. Een aantal ondervraagden hadden op basis van bovengenoemde opmerkingen meer van de thuiskomdagen verwacht. De ondervraagden waren het er unaniem over eens dat het aantal thuisfrontcontactdagen op dit moment prima is.

5. De grafieken

De resultaten van de interviews zijn weergegeven in de volgende grafieken:

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

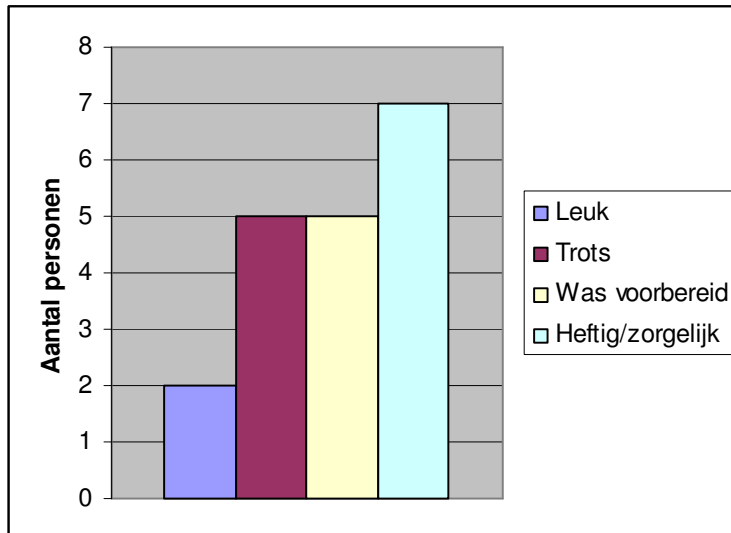
1. Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat de betrokkene uitgezonden werd?

Uitleg:

De reacties op deze vraag waren divers. Als families op een later moment wisten dat de betrokkene uitgezonden werd, lag dat bijvoorbeeld aan overplaatsing van de militair.

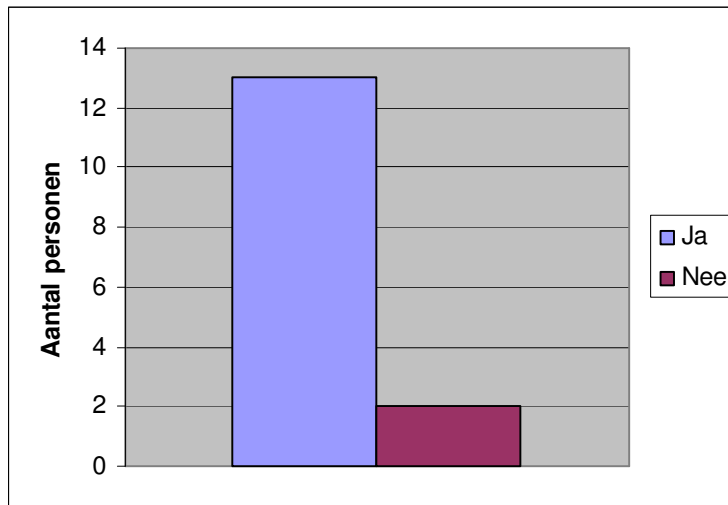
2. Wat waren uw gevoelens en gedachten toen u hoorde dat de betrokkene werd uitgezonden?
(Meerdere antwoorden mogelijk)

Uitleg:

De gevoelens en gedachten over de uitzending waren bij de geïnterviewden wisselend. Ze konden bijvoorbeeld trots, maar ook bang voor de gevolgen van de uitzending zijn. De meeste gezinnen waren voorbereid op de uitzending, maar toen het zover was kwamen er toch emotionele gevoelens naar boven.

3. Zijn er tijdens de uitzending van de betrokkene veranderingen in het gezin ontstaan?

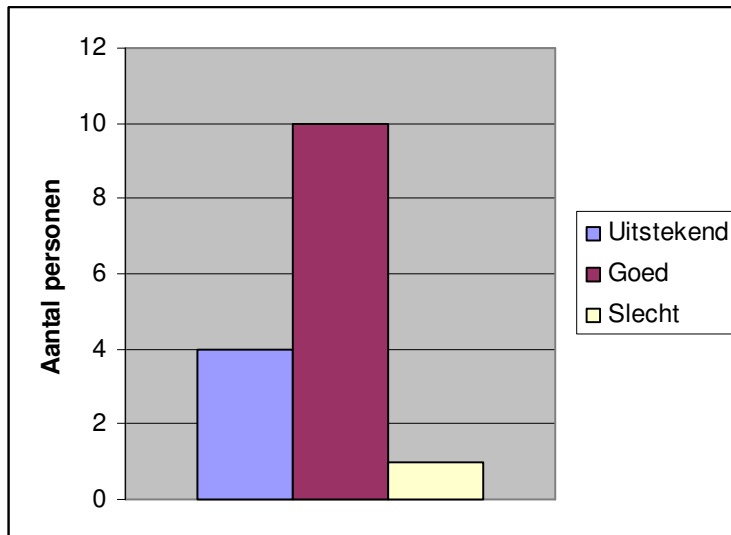

Uitleg:

De meeste geïnterviewden vertelden dat het rustiger, stiller was in huis. Wel was de afwezigheid vaak het gesprek van de dag. Zo moesten de familieleden hun draai weer vinden in het dagelijks leven zonder de betrokkene. Zo werden ze bijvoorbeeld geconfronteerd met de spullen van de betrokkene en werd het gemis sterker. Ook was er een gezin dat spanningen ondervond. Familieleden konden niet goed met elkaar communiceren over het gemis van de betrokkene.

Informatie

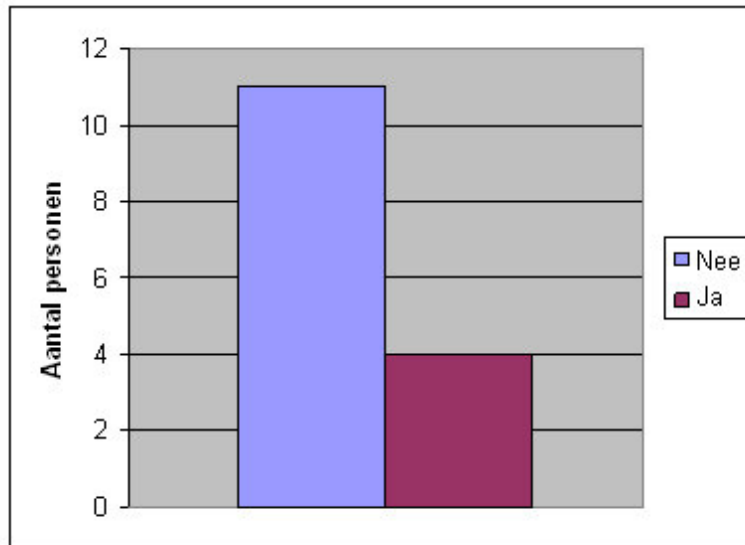
4. Hebben u en betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?

Uitleg:

De meeste geïnterviewden waren goed geïnformeerd. Sommige geïnterviewden vonden de gegeven informatie teveel. Het was moeilijk al deze informatie op te nemen. Dit kwam vooral voor bij de informatiedag voor de uitzending. Minder goed was de informatie die de families kregen waarvan de betrokkene niet meer thuiswonend was. De positieve reacties betroffen vooral de opgestuurde informatie voor en tijdens de uitzending.

5. Is er informatie die u gemist hebt?

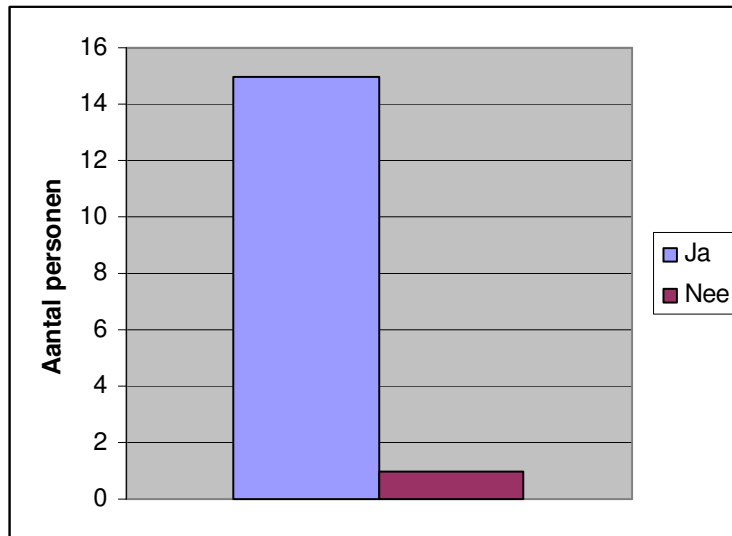

Uitleg:

Over het algemeen was alle informatie (folders, thuisfrontcontactdagen) goed. Wel waren er vaak onduidelijkheden over de dag van terugkomst van de betrokkene. We hoorden vaak dat de terugkomdatum vooruitgeschoven werd. De geïnterviewden ervaren dit als negatief maar wisten wel dat dit niet afgeschoven kan worden op het Thuisfrontcomité. Ook is gebleken dat de families zich niet altijd afhankelijk van de informatiebronnen moeten opstellen. Veel vragen worden beantwoord door internetsites van de organisatie.

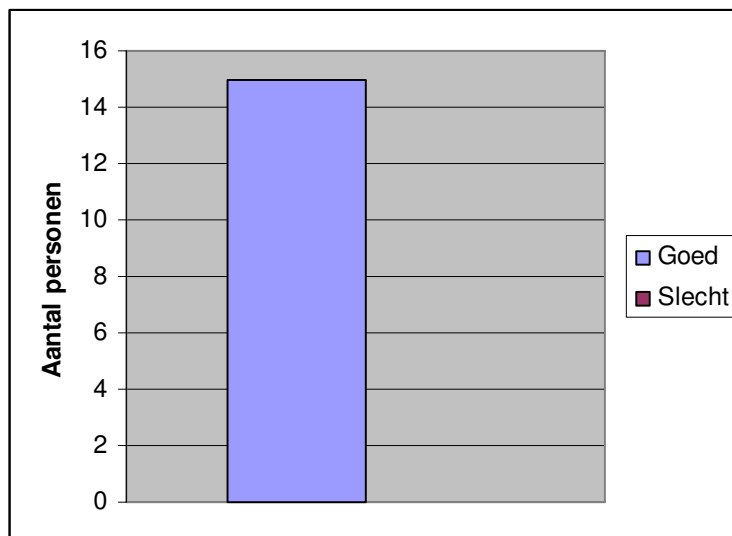
6. Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?

Uitleg:

De informatie werd als verzorgd en duidelijk ervaren. Bij enkele geïnterviewden werd de informatie als langdradig ervaren. Het was teveel om in je op te nemen.

7. Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten/onrust?

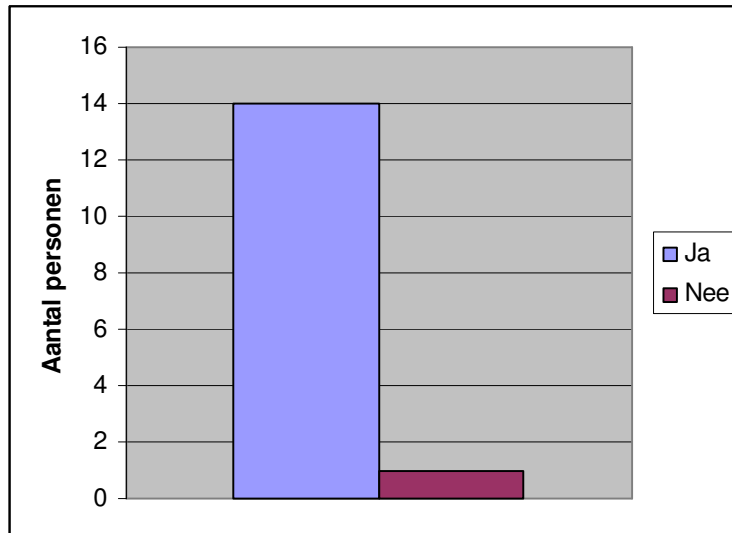

Uitleg:

De meeste geïnterviewden hebben geen calamiteiten meegemaakt maar wisten wel waar zij terecht konden voor informatie wanneer dit nodig was. Een geïnterviewde heeft wel te maken gehad met een calamiteit. Deze was tevreden over de gang van zaken.

Thuisfrontcontactdagen

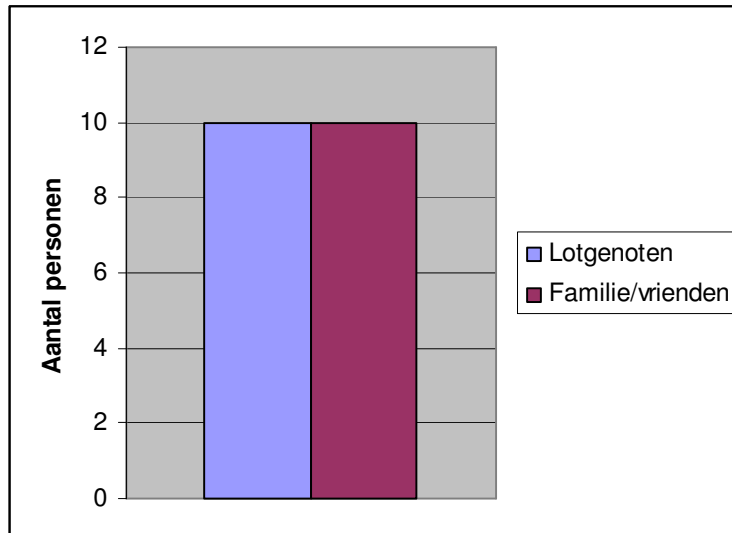
8. Praat u wel eens met mensen over de uitzending?

Uitleg:

De meeste geïnterviewden hebben iemand om over de uitzending te praten. Hier maken ze ook gebruik van. Wel is uit meerdere antwoorden gebleken dat de aandacht van de sociale omgeving afzwakt. Dit gebeurt vooral wanneer de betrokkene een langere tijd uitgezonden is. Dit wordt als negatief ervaren.

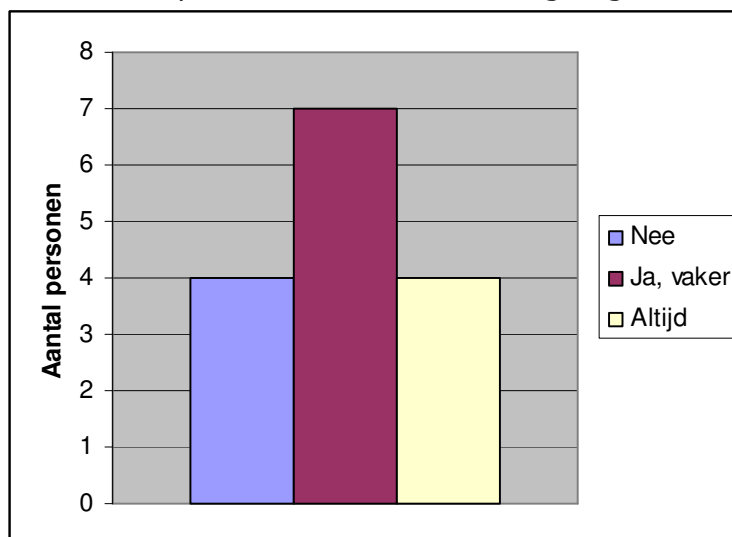
9. Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdagen of zijn dit andere mensen zoals familie/vrienden?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Uitleg:

Bij deze vraag waren meerdere antwoorden mogelijk. Zoals te zien is, zijn de antwoorden gelijk. De geïnterviewden lieten wel weten dat er liever met lotgenoten gepraat wordt over de uitzending, dan met familie/vrienden. De lotgenoten kunnen hun ervaringen uitwisselen.

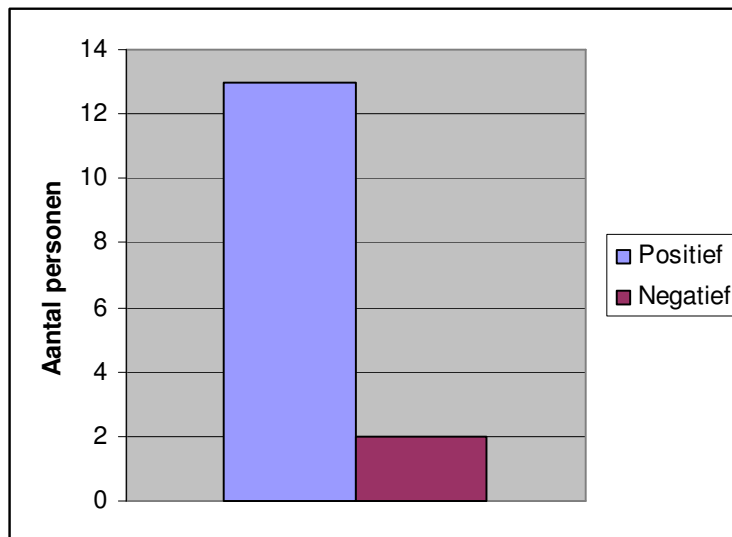
10. Bent u op alle thuisfrontcontactdagen geweest?

Uitleg:

Vier geïnterviewden antwoorden op deze vraag ontkennend. Dit kwam omdat dit de eerste keer was dat zij op de thuisfrontcontactdag waren.

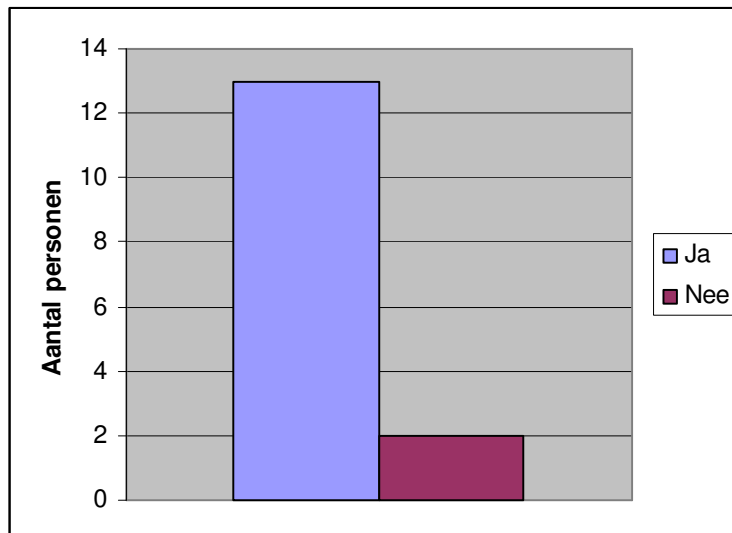
11. Hoe heeft u die thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?

Uitleg:

Het merendeel van de geïnterviewden was positief over de thuisfrontcontactdagen. Enkele geïnterviewden vonden het minder omdat ze de indeling van vorige keren misten. De tafels waren toen ingedeeld in de kampen waar de betrokkenen zich bevonden. Hier konden gezinsleden dus informatie uitwisselen over de stand van zaken over de betrokkene die zich in het zelfde kamp bevindt.

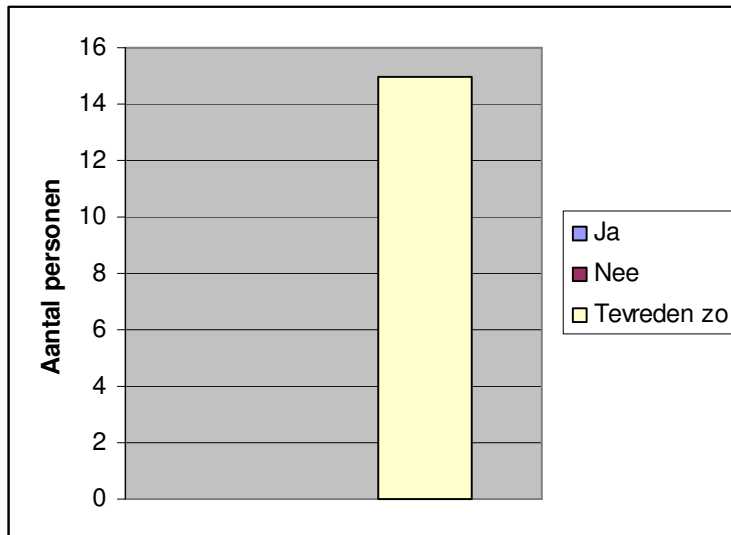
12. Kwam dat overeen met uw verwachtingen?

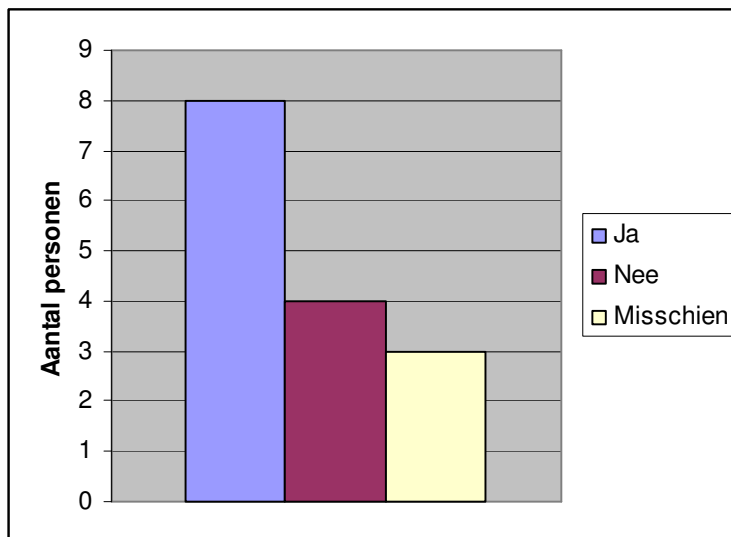
Uitleg:

Bij enkele geïnterviewden waren de verwachtingen hoger. Zo miste een geïnterviewde andere jonge moeders waarmee zij kon praten. Een andere geïnterviewde had de bijeenkomst officiëler verwacht, bijvoorbeeld met agendapunten over de stand van zaken over het front.

13. Zouden er nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?

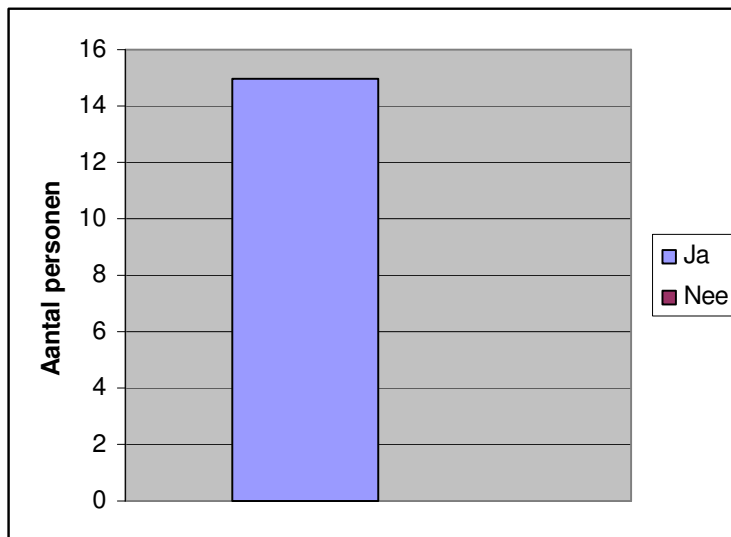
14. Bent u van plan om op alle thuisfrontcontactdagen te komen?

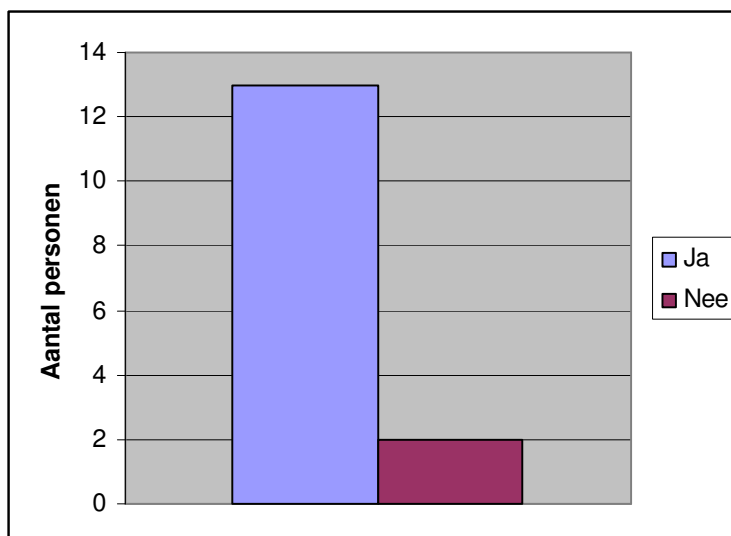
Uitleg:

Diegene die andere verwachtingen van de thuisfrontcontactdagen hadden, zijn van plan niet vaker deel te nemen aan de bijeenkomsten.

15. Heeft u het gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?

16. Bent u bang voor verandering van het gedrag bij thuiskomst van de betrokkene?

Uitleg:

Geïnterviewden zijn bang dat de militair verandert door de gebeurtenissen die zij hebben gezien of meegemaakt tijdens de uitzending. Bijvoorbeeld; getraumatiseerd, teruggetrokken, minder spontaan, minder sociaal, agressief of lichamelijke klachten.

6. Conclusies

Onderzoeksvraag

Door het uitvoeren van het onderzoek kunnen wij onze onderzoeksvraag beantwoorden. Hier volgt de onderzoeksvraag :

In hoeverre heeft ons onderzoek antwoord gegeven op de vraag of het Thuisfrontcomité heeft bijgedragen aan de steun die een gezin, waarvan een lid uitgezonden is, nodig heeft en in hoeverre heeft het project geleid tot inzicht in de situatie van het systeem (gezin) wat zich rondom een uitgezonden militair bevindt.

Het Thuisfrontcomité heeft naar ons idee een bijdrage geleverd aan het steunen van een gezin door het leveren van informatie aan alle betrokkenen. Op deze manier nam ze veel angst en onzekerheid weg. De gezinsleden en de militair kunnen hierdoor beter de aandacht vestigen op het gezin. Uit het onderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat iedereen wist waar zij terecht kunnen bij eventuele calamiteiten.

In de zin van hulpverlenende gesprekken levert het Thuisfrontcomité op dit moment naar onze mening een kleine bijdrage. Tijdens ons onderzoek is gebleken dat er weinig tot geen hulpverlenende gesprekken plaatsvinden.

Door het organiseren van de thuisfrontcontactdagen geeft het Thuisfrontcomité de mogelijkheid om met lotgenoten te praten. Meerdere mensen ervaren deze thuisfrontcontactdagen als zeer positief.

Tijdens het onderzoek is gebleken dat de familieleden van de betrokkene de uitzending een moeilijke periode vinden. Het is een periode van veel veranderingen. Er is een gezinslid voor een langere periode afwezig, iedereen binnen het gezin moet hiermee leren omgaan. Voor de één gaat dat makkelijker dan voor de ander. Hierdoor kunnen er communicatieproblemen ontstaan binnen het gezin en kan dit de gezinsleden uit elkaar drijven.

Door een onderzoek te doen op de afdeling TFC-KL is zeer zeker gebleken dat het een goed georganiseerde organisatie is.

7. Aanbevelingen

De uitkomst van het onderzoek is over het algemeen zeer positief. De doelgroep die wij gebruikt hebben voor ons interview is tevreden met de werkwijze van het TFC-KL.

Tijdens de gesprekken die wij gevoerd hebben met onze doelgroep kwamen er toch een aantal punten bij de mensen naar boven waar zij niet helemaal tevreden mee waren. Om het Thuisfrontcomité nog beter en enthousiaster te werk te laten gaan volgen hier een viertal aanbevelingen:

Meer foto-/videomateriaal:

De geïnterviewden gaven aan dat zij meer informatie van het uitgezonden gebied willen zien. Zij willen dit graag door middel van foto's en videomateriaal. Zo lieten de geïnterviewden weten dat zij geïnteresseerd zijn naar de dagelijkse bezigheden van de militairen. Bij een thuisfrontcontactdag waar wij aanwezig zijn geweest werd er een DVD getoond waar de militairen in Irak te zien waren en uitleg werd gegeven over de verschillende kampen in Irak. Na afloop van de DVD waren de aanwezigen zo enthousiast dat zij aangaven dit vaker te willen zien.

Meer duidelijkheid ten aanzien van de taken van het Thuisfrontcomité:

Het is gebleken dat de doelen van de thuisfrontcontactdagen niet geheel duidelijk zijn voor sommigen aanwezigen. De verwachtingen over de inhoud van de thuisfrontcontactdagen lopen uiteen. Zo zijn er mensen die denken dat zij vooral worden voorzien van informatie. Het doel is echter om lotgenoten in contact te brengen met elkaar en hun ervaringen met elkaar te delen. Als aanbeveling geven wij het TFC-KL hun doelen duidelijk aan te geven zodat er daar geen misverstanden over kunnen ontstaan. Daarnaast voorkom je daar ook mee dat mensen met andere verwachtingen naar een thuisfrontcontactdag komen.

Officiële uitnodigingen versturen ter herinnering aan de bijeenkomst:

Door dit van tevoren te doen maak je mensen enthousiast, en hou je ze op de hoogte van de bijeenkomsten die gegeven worden. Door de agendapunten bij de uitnodiging toe te voegen krijgt het thuisfront een duidelijker beeld waarom ze naar de bijeenkomsten kunnen komen.

Slotwoord

Tijdens het schrijven van de afstudeeropdracht is het ons nog duidelijker geworden dat het noodzakelijk is om goede steun, hulp en informatie te geven aan het thuisfront.

Gedurende het werken aan deze afstudeeropdracht werden wij steeds enthousiaster en ontwikkelde zich een enorme betrokkenheid bij het onderwerp en het thuisfront. Door de interviews die wij hebben afgenomen zagen wij dat een uitzending van een familielid een enorme impact heeft op het thuisfront. Het thuisfront praat graag over hun gevoelens en is blij als men een luisterend oor biedt. Vaak zijn dit familie, vrienden of kennissen, maar lotgenoten spelen hier ook een grote rol bij. Lotgenoten weten immers in welke positie men verkeert en men kan met elkaar over de uitzending praten.

Wij hopen dat deze afstudeeropdracht er toe bijdraagt dat het Thuisfrontcomité zich realiseert dat hun werkwijze een belangrijke rol speelt. Dat zij door het bieden van informatie en ondersteuning aan het thuisfront, laat weten waar men aan toe is en waar zij terecht kunnen met hun vragen, problemen en gevoelens.

Wij willen laten weten dat wij deze afstudeeropdracht met veel plezier hebben uitgevoerd en wij willen nogmaals het Thuisfrontcomité bedanken voor hun tijd en inzet tijdens ons onderzoek. Wij hebben veel van ons onderzoek geleerd en hopen dat dit een steentje zal bijdragen aan het werk dat wij in de toekomst gaan doen.

Bijlagen

Bijlage 1

Dit zijn de 15 interviews die wij hebben afgenomen.

Interview 1

Geïnterviewde:

Een Moeder

Gezinssamenstelling:

Moeder en zoon

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Mijn zoon.

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Irak, as Samawah

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

5 maanden

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Hij komt half maart terug.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Ongeveer twee en een halve week. Hij zat eerst in Duitsland. Plotseling werd hem verteld dat hij over twee weken ging vertrekken naar Irak.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

Ik vond het erg heftig. Vooral omdat we niet de kans hebben gehad om ons voor te bereiden. Voor het vertrek was mijn zoon vooral erg druk met regelen en zichzelf voorbereiden. Het was allemaal best moeilijk. Je had amper de tijd om afscheid te nemen. Ik was wel erg trots. Hij gaat toch iets aan de vrede doen. Niet iedereen kan dat, en krijgt die kans. Daarnaast ben ik wel benieuwd hoe het daar is. Ik kijk alleen nog maar CNN om te zien of er iets gebeurt is in het gebied. Daar begint mijn dag echt mee. Ik moet wel positief blijven anders word je gek. Ik laat mijn zoon soms wel merken dat ik bezorgd ben.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

We zijn maar met zijn tweeën. Mijn zoon en ik. Hij heeft wel een vriendin. In het gezin is het niet echt veranderd. Wel stiller. Hij was er ook alleen in het weekend. Dat scheelt al een hoop want dan wen je er al aan.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja prima. Je wordt goed op de hoogte gesteld. Je kunt het ook zelf in de hand houden. Ik zoek mijn informatie vooral op internet. Dan weet je toch iets meer.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Door de moderne technologie is het heel anders dan vroeger. Als ik iets niet weet dan ga ik op internet en hoop ik dat mijn zoon ook op de MSN zit. Dan vraag ik zelf allerlei dingen. Ook is telefonisch contact heel fijn. We kunnen best vaak bellen.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Ja. Als er iets niet duidelijk is ga ik naar het situatiecentrum. Daar wordt je alles uitgelegd.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Gelukkig heb ik dat nog niet mee hoeven maken. Dus verder niet van toepassing.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Heel veel. Iets te veel soms. Ik ben er echt helemaal vol van. Iedereen toont wel veel interesse. Je kan je verhaal dus wel heel goed kwijt.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontdag of zijn dit andere mensen? Vrienden of familie b.v.?*

Ja, we hebben ook al contacten gelegd hier die je iedere keer weer ziet. Mensen die hun zoon in het zelfde gebed hebben zitten. Heel fijn is dat.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja. Vandaag zijn de opa en oma van mijn zoon ook mee.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

Ik heb de thuisfrontcontactdagen heel goed ervaren. Normaal gaat zijn vriendin ook altijd mee. Zij vindt het ook heel leuk.

- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*

Ik had er eigenlijk helemaal geen voorstelling van. Het is me dus heel goed bevallen. De informele sfeer vind ik ook echt fijn.

- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*

Een keer per maand is prima.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Volgende maand gaan we ook nog wel een keer. Net voordat hij terug komt.

- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Ja. Ik heb er ook gebruik van gemaakt (mevrouw wilde dit liever niet vertellen).

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

Het thuisfront heeft mij zeer goed geholpen. Bij vragen ging men het meteen voor me uitzoeken en werd ik dus direct geholpen.

- *Bent u bang voor verandering van het gedrag van de betrokkene?*

Een beetje wel. Het is wel een sterke jongen maar je weet natuurlijk nooit wat ze daar allemaal zien. Dat kan toch impact hebben. Nou ja, we moeten maar zien.

Interview 2

Geïnterviewde:

Een moeder

Gezinssamenstelling:

Vader, moeder en drie kinderen

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Mijn echtgenoot

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Irak, as Samawah. Een paar jaar geleden is haar man al uitgezonden geweest naar Bosnië.

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

Ongeveer 5 maanden.

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Volgens de berichten nu, komt haar man op 16 maart terug. Dit kan echter elke week veranderen. Dit is erg vervelend om elke keer in die onzekerheid te zitten. Het is vooral moeilijk om aan de kinderen te vertellen dat hun pappa nog langer weg blijft. Hoe gaat u hiermee om? Ik heb al die tijd een latere datum gezegd. Ik heb ze altijd verteld dat hun vader pas midden april terug zou komen. Hierdoor hadden ze geen eerdere verwachtingen. De buurt weet echter wel dat hij eerder terug komt en zeggen dat ook tegen de kinderen. Hierdoor moet ik ze toch iedere keer weer teleurstellen.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Meneer en mevrouw wisten ongeveer twee maanden dat meneer uitgezonden werd naar Irak.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

Ik vond het niet erg, ik was er op voorbereid.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Nee (!). Het gaat precies hetzelfde als dat mijn man er wel is. Ook met de kinderen gaat het prima.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Het enige wat ze vervelend vind is dat ze niet weet wanneer haar man terugkomt. Hier kan het thuisfront ook niets aan doen.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Ja, er ontstonden geen vragen door.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Vaak kreeg ik de informatie over onrust niet eens mee. VB. Haar man belde op om haar te vertellen dat alles goed met hem is. De vrouw: "hoezo". "Er is hier een aanslag geweest maar ik ben niet gewond". De mevrouw had het nieuws nog niet gezien dus ze wist niet dat er onrust was ter plekke.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Nee. Niet veel. Iedereen weet dat hij er zit en ik heb er eigenlijk niet veel over te vertellen.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of zijn dit andere mensen? Familie of vrienden, b.v.?*

Nee. Ik ken niemand hier bij de thuisfrontcontactdagen. Ik ben ook nog nooit eerder geweest. Ik heb er ook niet echt behoefte aan om te praten met deze mensen.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Nee. Andere dingen te doen.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

Ik had verwacht dat er meer jonge mensen zouden zijn. Toen mijn man naar Bosnië geweest was waren er meer jonge mensen met kinderen op de thuisfront dagen.

- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*

Zie antwoord hierboven.

- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*

Nee. Dit is prima zo.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Nee

- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Ja, ik heb er alleen geen gebruik van gemaakt.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

Ik heb het volste vertrouwen in de mensen van de thuisfront, Ik zou er alleen niet snel heen gaan omdat ik er geen behoefte aan heb.

- *Bent u bang voor eventuele veranderingen in het gedrag van de betrokkene?*

Dat houdt me wel bezig ja. Je weet niet wat ze mee terug naar huis nemen zal ik maar zeggen. Lijkt me allemaal best traumatisch.

Interview 3

Geïnterviewden:

Een echtpaar

Gezinssamenstelling:

Vader, moeder en een zoon

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Onze zoon van 20 jaar.

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Naar een brits kamp in Irak.

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

Ongeveer 4 maanden.

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Eind februari.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

We wisten ongeveer zes maanden van te voren dat hij uitgezonden werd. We hebben ons dus goed kunnen voorbereiden.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

We vonden het vooral leuk voor hem. Hij wilde het zo graag. Mevrouw: Ik was niet bang of ongerust. Ik was wel erg bang dat hij helemaal getraumatiseerd terug zou komen. Hier heb ik lang mee gezeten. Op een gegeven moment hoorde ik van de MDD die ook in het gebied zit en de jongens goed begeleiden. Hierdoor ben ik wel gerustgesteld. Dit komt ook doordat ik hem heel vaak spreek. Hij is zelf erg nuchter. Daardoor maak ik me ook niet zoveel zorgen meer.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Het is veel rustiger thuis. Als mijn zoon er is hoor ik overal muziek en geluiden. Nu dus niet. Mijn zoon woont normaal 5 dagen op de kazerne en 2 bij ons. Hij heeft gezegd dat als hij straks terug is dat hij dan weer "fulltime" thuis komt wonen. Hij wil zijn sociale contacten weer bijhouden en er voor zorgen dat niet alles om Defensie draait.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja, de informatie is helemaal perfect. We krijgen heel veel brieven en informatiefolders. Ook voor de uitzending hebben we heel veel informatie gekregen.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Het Calamiteiten centrum kon gebeld worden als er iets niet duidelijk zou zijn. Dit hebben wij niet hoeven gebruiken maar het is een fijn idee dat die mensen er voor je zijn.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Gelukkig hebben wij niet veel te maken gehad met calamiteiten. We kijken ook niet meer nieuws dan we normaal deden. Daar maak je jezelf alleen maar ongerust van. Sommige dingen hoor je niet. Man: Ik had een keer mijn zoon aan de telefoon die vertelde dat hij uit een jeep was gestapt die tien minuten later ontplofte. Dit soort dingen komen niet in het nieuws. De aandacht is vooral gevestigd op "camp Smitty". Daar wordt het meeste nieuws over verteld. Ik vind dat niet erg. Geen nieuws is goed nieuws.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Mensen vragen heel veel. Iedereen weet dat onze zoon er zit dus daar gaan de gesprekken wel vaak over.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdagen of zijn dit andere mensen? Vrienden of familie b.v.?*

Vooraf met vrienden en familie. Dit is onze eerste thuisfrontcontactdag en dat bevalt ons erg goed. Je praat natuurlijk hier snel over zoons en dochters die uitgezonden zijn.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Nee. Dit komt omdat er eigenlijk elke keer iets anders was georganiseerd door de Defensie zelf. Informatiedagen, midterm-dagen enz. Als dat niet zo was gepland dan hadden we zeker weten vaker gekomen.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

We vinden het erg leuk. Je kan met mensen praten die toch precies weten waar je het over hebt. Mevrouw: Ik vind het ook leuk om tegen mijn zoon te vertellen dat we dit soort bijeenkomsten aflopen. Dan weet hij ook dat we er mee bezig zijn. Dat geeft hem ook vast een goed gevoel.

- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*

Man: Ik had het iets officiëler verwacht. Met een agenda en zo. Daarnaast had ik op zo'n middag meer informatie vanuit het front verwacht. Het is misschien een goed idee als er officiële uitnodigingen gestuurd zouden worden. Ik denk dat er dan nog meer mensen op af zouden komen.

- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*
Een keer per maand is prima. Als er meer calamiteiten in de gebieden zouden zijn dan zouden er misschien meer middagen plaats kunnen vinden.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Volgende maand gaan we ook nog wel een keer. Net voordat hij terug komt.

- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Ja we hebben het volste vertrouwen in de mensen hier. Het is allemaal zo professioneel geregeld. Dat geeft een goed gevoel.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

We hebben er geen gebruik van gemaakt maar mocht dat nog komen dan gaan we zeker hierheen.

- *Bent u bang voor eventuele veranderingen in het gedrag van de betrokkene?*

Daar ben ik wel bang voor. Ik weet wel dat de jongens goed begeleidt worden maar toch. Ik vind het doodeng. Ik kan me voorstellen dat hij er iets aan over houdt.

Interview 4

Geïnterviewde:

Een moeder

Gezinssamenstelling:

Vader, moeder, zoon en dochter

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Mijn zoon.

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Irak, as Samawah

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

6 maanden

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Half maart.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

We wisten ongeveer een drie maanden geleden dat hij uitgezonden zou worden. Dat is wel heel lang waardoor het nog niet helemaal "echt"lijkt. Het was dan ook alsnog een schok toen het officieel werd.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

Als ik eerlijk ben dan vond ik het verschrikkelijk. Ik heb dat niet tegen mijn zoon gezegd. Dat vond ik oneerlijk. Kan hij niks mee. Daarna ben ik aan het idee gewent geraakt. Dat maakt het minder erg denk ik.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Ja best wel. Ik mis hem heel erg. Het is zo rustig zonder hem. Vooral omdat hij altijd met vrienden bij ons zat. Zo gezellig. Nu zijn we nog maar met z'n tweeën. Toch wel heel stil zo.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja. Het is allemaal heel duidelijk. We werden overladen met folders, boekjes en dat soort dingen. Als je nog vragen had dan kon je goed terecht.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee. Het scheelt dat je nu ook zoveel informatie kan vinden op internet. De sites zijn heel duidelijk.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Ja, zoals ik hiervoor al vertelde, is alles zeer duidelijk. Ik schrok in het begin wel van de hoeveelheid. Je krijgt zoveel informatie dat je eigenlijk niet weet waar je moet beginnen.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Als er iets aan de hand was, (wat gelukkig niet vaak was) wist ik heel goed waar ik heen moest. Dat is ons zeker weten duidelijk gemaakt.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja zeker wel. Het is zo iets belangrijks in mijn leven nu dat ik er eigenlijk niet over op kan houden. Ik vertel elke ontwikkeling die zich voordoet. Als het goed gaat vertel ik het maar ook als het slecht gaat dan krijgt iedereen dat te horen. Ik vind dat dat erg helpt. Als je erover praat dan kun je er beter mee omgaan. Anders krop je alles op.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of zijn dit andere mensen? Vrienden of familie b.v.?*

Ik praat eigenlijk met iedereen over de uitzending die het maar wil horen. Vrienden en familie zijn allemaal volledig op de hoogte. Maar ook hier bij de lotgenoten kan ik er erg goed over praten. Doordat de mensen hier hetzelfde meemaken heb ik wel het idee dat deze mij beter begrijpen.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja wel een paar. Vooral in het begin vond ik het heel goed om te gaan.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*
Goed. Ik vind de informele sfeer heel fijn. Lekker kletsen met een wijntje erbij. Ik ga altijd met een positief gevoel weer weg. Ik moet wel zeggen dat ik hem nog meer mis als ik hier vandaan ga. Dat komt waarschijnlijk omdat ik zoveel over hem praat hier.
- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*
Ik wist niet zo goed wat ik ervan moest verwachten. Dus toen ik hier kwam vond ik alles prima. Het is goed georganiseerd.
- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*
Een keer per maand is prima.
- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*
Ja. Als ik kan dan kom ik zeker. Het zal alleen niet meer zo vaak zijn. Mijn zoon komt over anderhalve maand thuis.
- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*
Ja. De mensen van het Thuisfrontcomité stonden open voor alle vragen. Dat lieten ze ook goed merken.
- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*
Ik ben ze erg dankbaar. Mede door het Thuisfrontcomité is de uitzending toch meegevallen. Dit komt door de activiteiten en de kennis dat ik bij iedereen terecht kon. In een woord super.
- *Bent u bang voor eventuele veranderingen in het gedrag van de betrokkene?*
Ja. Daar heb ik vaak over nagedacht. Mijn man zegt dat ik me niet zo druk moet maken maar toch. Ik zie het wel als hij weer terug komt.

Interview 5

Geïnterviewde:
Een moeder

Gezinssamenstelling:
Vader, moeder en zoon

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*
Onze zoon van 20 jaar.
- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*
Irak, as Samawah
- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*
Ongeveer 6 maanden
- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*
Begin maart

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

We wisten het al een tijdje. Ik denk ongeveer drie maanden.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

Ik was meteen erg trots. Hij is wat aan het doen wat veel betekent voor Nederland maar ook voor de wereld. Geweldig. Natuurlijk vond ik het ook wel schrikken. Er kan van alles mis gaan en daar houdt iedereen rekening mee. Soms droom ik 's nachts dat ik opgebeld word met het bericht dat het allemaal fout is gegaan. Verschrikkelijk. Gelukkig valt het tot nu toe mee.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Nou niet echt. Onze zoon woont al op zichzelf. Natuurlijk mis ik hem. Het is wel stiller. Ik heb minder was! Dus dat is een voordeel. Ik mis wel dat hij zomaar even bij ons binnen loopt. Daar kan ik maar niet aan wennen. Al met al ben ik blij als hij weer terug is.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja. Voordat hij eenmaal weg was, wisten we alles van de uitzending. Hoe het er daar aan toe gaat. Wat ze allemaal doen enz. Dat was erg fijn.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Ja zeker. Als er nog vragen waren dan kon ik goed terecht bij de verschillende afdelingen.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Echte calamiteiten hebben we niet echt meegemaakt. Gelukkig. Maar ik weet zeker dat we goed terecht zouden kunnen. Ook de informatie over dat soort dingen zijn vast goed.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja best wel. Nu minder dan in het begin van de uitzending. Het is nu "gewoner" geworden. Het wordt een deel van je leven. Ik vertel nog best wel veel hoor. Ik ben wel blij dat mensen erover blijven vragen. Dat geeft me veel voldoening.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of zijn dit andere mensen? Vrienden of familie b.v.?*

Eigenlijk met iedereen. Buiten de thuisfrontcontactdagen met vrienden en familie. En hier praat ik altijd met de mensen die een zoon of dochter hebben in het gebied waar mijn zoon ook zit. Dat is heel fijn want iedereen weet

weer andere dingen. Leuk is dat. Zo heb ik hier de ouders van de "buddy" van mijn zoon ontmoet. Dat is toch wel heel speciaal.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Niet op alle maar wel op veel dagen. Als ik tijd heb, dan gaan we wel.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

Ik vond het erg leuk. Mijn man trouwens ook.

- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*

Ja. We hadden al gehoord van vrienden hoe deze dagen zouden zijn. We zijn dus eigenlijk met die verwachting hierheen gekomen. En dat valt zeker niet tegen.

- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*

Misschien. Ik denk dat dit wel voldoende is. Als er meer dagen zouden zijn, zouden er niet zoveel mensen komen. Dat zou zonde zijn.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

We komen volgende maand zeker weer. Dan komt mijn zoon gelukkig bijna terug. Dat soort goed nieuws kun je hier ook goed delen.

- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Zeker weten. Het is niet voorgekomen maar het is een fijn idee.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

Het comité heeft ons niet direct geholpen. Dit was alleen maar omdat we geen hulp nodig gehad hebben. Anders had ik misschien een ander antwoordt op deze vraag gehad.

- *Bent u bang voor eventuele veranderingen in het gedrag van de betrokkene?*

Toch wel. Hij ziet zulke vervelende dingen je weet nooit wat hij mee naar huis zal nemen.

Interview 6

Geïnterviewde:

Een echtpaar

Gezinssamenstelling:

Vader, moeder en drie zonen

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Onze zoon.

Waar is de betrokkene naar uitgezonden?

Irak.

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

5 maanden, maar het kan ook langer duren.

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Hij komt waarschijnlijk eind maart terug.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Ongeveer twee maanden.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

We wisten dat het zo kon zijn dat hij uitgezonden werd, maar als je het hoort is het wel schrikken hoor. Hij vind het zelf een hele ervaring en is niet bang. Wij zijn daar in tegen wel bang en angstig dat er wat zal gebeuren.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Mijn man en ik hebben nog twee zonen. Het is wel stiller thuis nu hij er niet meer is. Verder zijn er weinig veranderingen.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja, heel erg veel. De informatie was echt heel erg goed. Je wordt goed op de hoogte gesteld. Als je vragen hebt konden wij ook op de informatiedag terecht bij diverse mensen.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee, eigenlijk niet. We hebben veel informatie gekregen en wij vonden dit echt uitstekend.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Ja, alles werd duidelijk uitgelegd. We hebben veel informatie verkregen uit boekjes, maar ook op de informatiedagen werd er veel informatie gegeven omtrent de uitzending en wat er gaat gebeuren.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Hier hebben wij niet mee te maken gekregen, gelukkig maar. Ik kan hier dus geen antwoord op geven.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja, hoor. We praten veel met elkaar over onze zoon, maar ook met onze zonen thuis praten we er over.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of zijn dit andere mensen? Vrienden of familie b.v.?*

Vooraf vrienden. We zijn hier vandaag voor de eerste keer en hebben net aan tafel contact gehad met een mevrouw van wie haar zoon ook is uitgezonden naar Irak. Hij zit niet in hetzelfde kamp als ons zoon, maar het is leuk om met mensen te spreken die in hetzelfde schuitje zitten.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Nee, vandaag is de eerste keer, ik vind het erg leuk opgezet. Vorige keer kon mijn man niet en ik wilde niet alleen gaan, vandaar.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*
Zoals het er nu naar uitziet vind ik het erg leuk. Mensen zitten bij elkaar aan de tafel en kunnen met elkaar praten.

- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*

Ik had verwacht dat er niet zoveel mensen zouden zijn, maar het is erg druk. De tafels zijn goed opgesteld zodat mensen bij elkaar zitten om oever dingen te kunnen praten, het is een leuke locatie.

- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*

Als ik het goed heb, zijn de bijeenkomsten een keer per maand toch? Ik denk dat dat wel genoeg is. Mensen hebben het druk en kunnen dan niet komen, dat zal zonde zijn voor de tijd van de mensen die hier werken.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Ja hoor, ik vind het tot nu toe leuk en zou zeker de volgende keer weer komen.

- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Ik heb niet meegemaakt dat ik hulp nodig had, ik heb mijn man en daar heb ik steun aan.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

Ja, ze hebben veel informatie gegeven voorafgaand aan de uitzending en deze bijeenkomsten zien er goed verzorgd en georganiseerd uit. Hiermee helpen ze mensen om bij elkaar te komen en dingen te bespreken.

- *Bent u bang voor verandering van het gedrag van betrokkene?*

Ja, je weet niet wat hij daar allemaal mee maakt. Hij kan daardoor veranderen, dat heb ik ook gelezen op internet. Ik hoop dat hij niet al te veel verandert is, want het is altijd een leuke en spontane jongen geweest.

Interview 7

Geïnterviewde:

Een Moeder

Gezinssamenstelling:

Vader, moeder en zoon

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Onze zoon is uitgezonden.

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Naar Irak.

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

Eigenlijk weten we het niet precies, waarschijnlijk komt hij eind maart terug.

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

We denken eind maart.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Ongeveer twee en een halve maand.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

We vinden het leuk voor hem, maar zelf vinden we het ook best moeilijk. Hij is een tijd van huis en dat hebben we nog niet mee gemaakt.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Ja, onze zoon is enigst kind en nu is hij er niet. Het lijkt net of hij nu uithuis wonend is. Het is wel even wennen. Hij was vaak thuis en als we nu thuis komen is hij er niet. Het is nog erg wennen dat hij er niet is, vooral s'avonds tijdens etenstijd.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja, we hebben verschillende informatie gekregen, dat heeft ook veel duidelijkheid gebracht. In het begin wisten we niet veel over de uitzending en door de informatie kom je steeds meer te weten. Ook heb ik samen met mijn man ervaringen gelezen over anderen die uitgezonden zijn geweest. Hierdoor hebben wij een beter beeld gekregen dan dat wij eerst hadden.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee, volgens mij niet.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Ja, we hebben informatie opgestuurd gekregen en ook dagen bijgewoond waarin we werden geïnformeerd. De mensen die de informatie gaven hebben het op een goede manier gebracht. Zeker omdat veel mensen toch niet veel van het onderwerp af wisten, daar hebben zij rekening mee gehouden.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

We hebben met kerst een cadeau ontvangen en hieraan kun je zien dat je niet vergeten wordt. Met calamiteiten hebben wij niet te maken gehad, god zij dank.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja, met mijn zus en vriendin praat ik vaak over mijn zoon. Ook met mijn man kan ik er goed over praten. Je moet je ei kwijt en het is fijn dat ik mensen om mij heen heb waar ik mijn verhaal kwijt kan.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of zijn dit andere mensen? Vrienden of familie b.v.?*

Voor mijn zus, mijn vriendin en mijn man. Ik heb de vorige bijeenkomst ook gepraat met een lotgenoten. Dat was een echtpaar die hun zoon ook

uitgezonden was. Het is leuk om de verhalen van een ander te horen. Dat is ook de reden dat ik weer hier ben.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja, en ik vond het erg interessant. Zoals ik al zei heb ik met lotgenoten gepraat en dat is een andere ervaring dan dat ik met mijn zus praat. Deze mensen maken hetzelfde mee en weten hoe je je voelt.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*
- Het is erg interessant, door met lotgenoten te praten hoor je ook het verhaal van een ander. Ook kun je een DVD zien waar de kampen op worden laten zien. Zo krijg je een betere indruk van wat zij daar doen en hoe het daar aan toe gaat.

- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*

Nee, eigenlijk niet. Ik had niet verwacht dat het zo zou zijn. Ik had meer een formele bijeenkomst verwacht, maar hier hangt een goede sfeer en het is allemaal informeel.

- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*

Ik denk dat een keer per maand goed is. Ik denk dat het anders te veel zou worden. Het is toch een hele reis die je moet afleggen en om dat nu vaker dan een keer per maand te doen, zie ik niet echt zitten.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Ja, ik vind erg leuk en mijn man ook. Dat is ook de reden dat wij weer zijn gekomen.

- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Ik weet dat als je hulp nodig heb, dat je dan terecht kan bij een centrum, maar ik heb dat tot nu toe nog niet nodig gehad. En ik denk dat ik dat ook niet zal nodig hebben.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

Ja, door deze dagen te organiseren brengen zij mensen bij elkaar die elkaar kunnen steunen en waarmee je kunt praten. Dat doet mensen goed, ik kijk dan vooral naar mijzelf.

- *Bent u bang voor verandering van het gedrag van betrokkene?*

Nee, zoals ik weet trekt hij het allemaal. Ik ga er vanuit dat hij weer goed thuis komt en dezelfde jongen is zoals altijd.

Interview 8

Geïnterviewde:

Vriendin

Gezinssamenstelling:

Vriendin en vriend

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Mijn vriend.

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Irak.

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

6 maanden.

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Hij komt half maart weer terug.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Ongeveer drie maanden.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

We wisten dat hij uitgezonden kon worden, dus we waren er op voorbereid. We hebben ook de tijd gehad om ons er op voor te bereiden. Ik vind het wel eng, maar dit is wat hij wil.

Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?

We wonen sinds een jaar samen en nu woon ik eigenlijk alleen. Het is stil in huis en ik mis hem heel erg.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja, mijn vriend heeft folders thuis gestuurd gekregen en daar stond van alles in over de uitzending.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Ja, alles stond in de folder.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Heb ik niets van mee gekregen. Waarschijnlijk omdat er geen calamiteiten zijn geweest.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja, met mijn ouders en vriendinnen heb ik het er vaak over.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of zijn dit andere mensen? Vrienden of familie b.v.?*

Met mijn ouders en vriendinnen praat ik over mijn vriend. Met lotgenoten heb ik nog niet gepraat.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja, ik kom vooral voor de informatie en DVD.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

Je krijgt informatie over de uitzending daarom ben ik hier. Ik ben hier niet zo zeer voor lotgenoten omdat ik daar weinig behoefte aan heb.

- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*

Ik had geen verwachtingen.

- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*

Nee, dat wordt denk ik te veel voor mensen. Je gaat hier niet elk weekend heen.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Ja, niet alle, maar ik zeker nog wel terug komen. I

- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Ik weet dat er een centrum is waar je terecht kunt, maar daar heb ik geen behoefte aan.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

Ja, ze hebben mij informatie gegeven sinds mijn vriend weg is. Ik wil graag op de hoogte blijven en daarom ben ik hier.

- *Bent u bang voor verandering van het gedrag van betrokkene?*

Nee, ik ben niet bang voor veranderingen. Ik denk dat het wel weer even wennen is om thuis te komen, maar dat het daarna weer zijn gangetje gaat.

Interview 9

Geïnterviewde:

Een echtpaar

Gezinssamenstelling:

Vader, moeder, zoon en dochter

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Zoon

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Koeweit

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

Afgelopen week is betrokkene uitgezonden

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Is nog niet bekend. Betrokkene werkt bij de opruimploeg, hierdoor weet men niet wanneer hij terug komt.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Ongeveer twee maanden van te voren.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

We wisten dat hij een keer uitgezonden zou worden, dat was onvermijdbaar. We vonden het wel angstig en erg spannend.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Niet specifiek. Omdat betrokkene niet meer thuis woont zijn er geen grote veranderingen opgetreden. Hij is wel meer onderwerp van gesprek geworden en we zijn veel met hem bezig nu hij weg is.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

We hebben heel veel informatie gekregen.

Toch hebben we van een aantal gezinnen gehoord waarvan de zoon/dochter die uitgezonden is nog thuis woont, dat zij veel meer informatie krijgen. In gezinnen waarvan de zoon/dochter uitgezonden is en niet meer thuis woont, krijgen de ouders niet veel informatie. De informatie wordt naar de uitgezonden persoon gestuurd en niet naar de familie, hierdoor hebben wij niet alle informatie die eigenlijk gebruikelijk is voor familie.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee, er is zoveel informatie gegeven dat wij denken dat we niets gemist hebben. We zijn er vandaag wel achter gekomen nu we hier zijn, dat we niet weten wat de naam van de uitzending is.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

De meeste informatie wel zoals literatuur, maar op de informatiedag was er zo veel informatie dat het eigenlijk te veel was om het in je op te nemen. De middag was te langdradig. Dit had wel ingekort mogen worden.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

We hebben goede informatie gehad als het om calamiteiten gaat. Ook als er wat binnen ons gezin gebeurd, weten we waar we terecht kunnen. Dit is goed uitgelegd. Wij hebben dit een keer mee gemaakt. Een oom van onze zoon was overleden en we wilde dit niet via de mail doen. Toen heeft het centrum hem die informatie gegeven en dit is erg goed gegaan. Zij hebben hem ingelicht en dat is beter dan dat hij het leest via de mail.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja, erg veel.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of zijn dit andere mensen?*
Familie of vrienden, b.v.?

Familie en vrienden.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Nee, onze zoon is net een week weg, dus dit is de eerste keer.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*
n.v.t.
- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*
We zijn net een uurtje binnen en hebben nog niet veel gezien. We hadden niet echt een voorstelling hierbij, maar tot nu toe is het erg leuk. Men kan met elkaar praten en informatie uitwisselen. Het is goed ingericht en verzorgt.
- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*
n.v.t.
- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*
Zoals we het nu zien, zullen we zeker nog een keer komen.
- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*
Ja, toen de oom van mijn zoon overleden was.
- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*
Nu nog niet.
- *Bent u bang voor verandering van het gedrag van de betrokkene?*
Ja, daar ben ik absoluut bang voor. Hij leeft daar in heel andere omstandigheden dan hier en hij maakt ook veel mee. Ik ben er zeker bang voor.

Interview 10

Geïnterviewden:

Een echtpaar

- *Gezinssamenstelling:*
Vader, moeder, dochter, zoon en dochter. Zoon is uit huis wonend.

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*
Onze zoon
- *Gezinssamenstelling:*
Betrokkene woont samen met zijn zus nog thuis bij zijn ouders. Sinds kort woont zijn oudste zus ook weer thuis
- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*
Irak
- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*
Ongeveer 4 maanden vanaf 10-10-2004.
- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*
Ongeveer 31 maart

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*
3 maanden

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

Shit! Wij vonden het beide verschrikkelijk. Onze zoon vond het erg leuk. Hij ging er goed mee om. Maar wij waren erg angstig.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Ja, zeker. Vooral mijn man is er kapot van. Hij is erg nerveus en angstig. Ik ben ook bang en we zijn blij als hij weer thuis is. We zijn veel met hem bezig en de sfeer thuis wordt er ook niet veel beter op. Het is vooral de angst die de spanning thuis oproept. Dit laten we niet merken aan onze zoon hoor.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja, erg goed. We zijn goed op de hoogte en krijgen veel boekjes thuis gestuurd zoals defensiekrant en de monitor.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee, niet dat wij weten.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Ja zeker, we zijn goed op de hoogte en het is allemaal erg duidelijk.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Als er iets gebeurt, dan is de familie het eerst die het hoort. Het wordt niet eerst op teletekst of het nieuws gebracht, maar rechtstreeks naar de familie. We hebben het een keer gehad toen er een raket op het kamp werd afgevuurd. De miste het kamp, wij werden hiervan snel op de hoogte gebracht. Dit is erg goed geregeld.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja, met familie.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of zijn dit andere mensen? Familie of vrienden, b.v.?*

Familie, maar deze zien we niet vaak. Ook zien we dat veel mensen in het begin nog erg betrokkene zijn, en dit later afzwakt. Dan willen ze het graag over iets anders hebben. Hoewel wij er erg mee bezig zijn natuurlijk.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja, dit is de tweede keer, maar we vonden de eerste keer veel leuker. Toen waren er aparte tafels van de verschillende kampen en nu niet. Nu zitten we hier afgelegen in een hoek en ga je ook niet zomaar ergens bij zitten.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren? Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*

De eerste keer was het zeker naar onze verwachting, maar nu niet. We hebben een lange reis gemaakt en worden nu aan ons lot over gelaten. Er zijn geen tafels met de kampen en dat is erg jammer.

We hadden in het begin een beeld dat het erg militaristische zou zijn, maar dat is het absoluut niet. Het was erg leuk opgezet, jammer van vandaag.

- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*

Er zijn genoeg dagen georganiseerd. Je hebt de thuisfrontdagen en de midtermdagen. We hebben pas de kerstgroet gehad. Er wordt veel georganiseerd, volgens ons is het goed zo.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Dat weten we niet. Zoals het vandaag loopt, vind ik het niet leuk.

- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

We hebben veel steun aan elkaar en hebben tot nu toe niemand nodig gehad. Maar we weten wel waar we terecht kunnen als we problemen hebben.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

We zien dat we niet vergeten worden en dat geeft een goed gevoel. We kregen met kerst een kaars en dat laat zien dat mensen met ons meeleven en dat geeft een goed gevoel.

- *Bent u bang voor verandering van het gedrag van betrokkene?*

Ja, ik heb er wel over nagedacht, maar hoop dat dit niet gebeurt. Ik weet dat zij ook nog gesprekken krijgen met therapeuten en hoop dat zij door deze gesprekken kunnen leren omgaan met wat zij daar hebben mee gemaakt.

Interview 11

Geïnterviewde:

Moeder

Gezinssamenstelling:

Moeder en zoon. Zoon woont op zichzelf.

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Zoon

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Arumaita

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

Mijn zoon is 13 november 2004 vertrokken, dus nu 3 maanden

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Hij komt 2 april 2005 weer terug

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Twee a drie maanden

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toe u hoorde dat de betreffende*

persoon werd uitgezonden?

Ik wist dat het eraan zat te komen, maar had het er wel even moeilijk mee. Ik heb altijd gezegd dat het zijn keuze is, hij kiest hiervoor. Ik heb er geen nacht niet van geslapen.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Ik ben altijd alleen geweest, ik heb er bewust voor gekozen om mijn zoon alleen op te voeden. Onze band is erg sterk. Mijn zoon woont al een tijdje op zichzelf en daar heb ik veel moeite mee gehad. Het was ineens erg stil en nu was ik helemaal alleen. De verandering dat hij nu weg is, is minder omdat hij al uit huis was. Toch mis ik hem heel erg. We hebben veel contact via de web-cam, dat is erg fijn.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ik zit nu zelf in de thuisfrontorganisatie en ben dus meer betrokken. Ik heb veel informatie gekregen en omdat ik er nu meer betrokken bij ben, hoor ik ook veel meer dan anderen.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nu hij weg is, zijn er wel dingen naar voren gekomen die ik eigenlijk niet wist. Het zijn kleine dingen zoals hoe laat land het vliegtuig en hoe laat zijn zij op hun kamp gearriveerd? Hoe zijn de slaapplekken en hoe worden zij afgelost, dat soort dingen. Deze vragen komen pas naar voren nu hij weg is. Verder is er geen informatie die ik gemist heb.

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Zeker weten, er zijn informatiedagen georganiseerd en we krijgen literatuur mee naar huis. Het is goed verzorgd en erg duidelijk.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Tot nu toe zijn er gelukkig geen calamiteiten gebeurd. Ik heb wel een kaartje op de koelkast waar het nummer staat die ik kan bellen m.b.t. ongevallen.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja, ik heb een groot sociaal netwerk, dus hierover praten kan ik zeker.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontdag of zijn dit andere mensen? Familie of vrienden, b.v.?*

Familie, vrienden, kennissen.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja, dit komt doordat ik in de thuisfrontorganisatie zit.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

Erg leuk. Je leert mensen kennen en informatie uitwisselen met lotgenoten. Mensen kunnen mij ook dingen vragen m.b.t. de uitzending.

- *Kwam dat overeen met uw verwachtingen?*

Ja, ik wist wat er van mij verwacht werd binnen de organisatie en ik vind het erg leuk.

- *Zouden nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*

Eerlijk gezegd denk ik al dat er genoeg wordt georganiseerd. Als men nog meer organiseert zou dat de opkomst kunnen verkleinen.

Je krijgt dan dagen waar maar een aantal mensen heen komen en nu heb je veel mensen bij elkaar en dat is voor hen ook veel leuker.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Ik moet wel. Maar ik vind het erg leuk hoor.

- *Heeft u gevoel dat als u hulp nodig had, u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Tot nu toe red ik het wel alleen, maar ik weet waar ik terecht kan voor hulp. Van andere heb ik goede ervaringen gehoord. Als er iemand overleden was, werd dit goed geregeld door het situatiecentrum.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

Iedereen heeft hetzelfde gemeen en nu ik in de organisatie zit, zie je dat iedereen er anders opreageert. Ik ben op informatiedagen en vertrekdagen geweest, ook als niet ouder. Al de mensen bij elkaar geeft je het samen gevoel. Iedereen is met elkaar betrokken en je leert ook andere mensen kennen.

- *Bent u bang voor verandering van het gedrag van betrokkene?*

Ik ben daar best bang voor, omdat hij daar heftige dingen mee maakt die zij normaal in het dagelijks leven niet zouden mee maken. Maar ik weet dat mijn zoon sterk is en tot nu toe gaat het daar allemaal goed, dus ik ga ervan uit dat hij weer als de oude terug komt, maar zeker ben ik er niet van. Ze maken toch heel wat dingen mee.

Interview 12

Geïnterviewde:

Moeder van zoon die is uitgezonden

Gezinssamenstelling:

Moeder, vader zoon en dochter. Alle thuiswonend.

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Zoon

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Irak, Camp Smithy

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

Vanaf 1 November 2004.

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

10 Maart 2005

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Niet zo heel lang van te voren. Weet niet meer precies wanneer het nieuws kwam. Haar zoon ging met een andere groep mee, dus het was zo wie zo heel snel gegaan.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toen u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

Je schrikt en maakt je zorgen. Terwijl je weet dat er een dag komt dat hij wordt uitgezonden. Gelukkig had mijn zoon er veel zin in om naar Irak te gaan. Als moeder sta ik ook achter zijn keuze. Het is je zoon, hij is beroepsmilitair dus het hoort erbij en hij wil graag. In de toekomst zullen er nog wel meer uitzendingen volgen.

Mevrouw staat er verder nuchter in, alleen het afscheid nemen valt haar zwaar. Voordat haar zoon naar Irak ging moest er een nabestaande boek gemaakt worden. Dit is voor het geval als haar zoon komt te overlijden tijdens de uitzending, en de begrafenis zo geregeld kan worden hoe de militair het wil. Dit was voor mevrouw een moeilijk maar toch ook een fijn moment. Zij heeft met haar zoon een goed gesprek gehad voordat hij wegging. Maar door het maken van het nabestaande boek sta je wel even stil van wat er met je zoon kan gebeuren in een crisisgebied.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

In het begin vond mevrouw het heel moeilijk dat hij niet thuis was. Zij werd door alle spullen van wat bij hun in huis ligt geconfronteerd met de gedachten dat zij haar zoon voor een lange tijd niet kan zien. De eerste contacten die zij met haar zoon had met de webcam vond zij afschuwelijk. Zij vond het heel moeilijk om hem daar te zien staan. Deze gevoelens zijn minder geworden. Het missen van je zoon word een deel van je leven en ook de manier hoe je contact met hem hebt.

Haar dochter heeft het heel zwaar dat haar broer in Irak zit. Zij wil met haar verdriet niet haar ouders belasten. Dit maakt het voor mevrouw een stuk moeilijker om haar verdriet met iemand te delen. Haar dochter wil het probleem negeren en haar man is heel erg nuchter. Moeder herkent haar dochter ook niet meer. Zij vindt haar gesloten en negeert haar.

Bij mevrouw gaat het de ene dag goed. Dan denkt zij niet zoveel aan haar zoon, maar andere dagen dan kan zij alleen maar huilen. Dit gebeurt ook met bepaalde dagen zoals: feestdagen, verjaardagen enz.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja, zij hielden ons goed op de hoogte. Soms kregen wij wel eens beeldmateriaal te zien van de jongens die in Irak zitten.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Ja, maar dat heeft niks te maken met het Thuisfrontcomité. Defensie is niet helemaal duidelijk in de data dat mijn zoon nou thuis komt. Dit kan elke keer veranderen.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Tijdens de uitzending van mijn zoon zijn er geen calamiteiten gebeurd.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja, ik moet zo af en toe mijn verhaal kwijt en wil er dan met iemand over praten.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of andere mensen? Familie, vrienden, b.v.?*

Dit zijn vrienden en collega's. Zij leven allemaal met je mee. Alleen zij kunnen niet voelen wat jij voelt. Het liefst praat ik dan ook met lotgenoten. Op de thuisfront pagina van internet kun chatten met moeders waarvan hun zoon is uitgezonden. Mevrouw heeft hier het gevoel dat zij hier beter begrepen wordt omdat deze mensen allemaal hetzelfde mee maken. Zij vindt herkenning op deze site. De site is: www.Nldetirak.nl en dan naar de link van thuisfront.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

Ik vond deze dagen erg leuk. Ik keek er ook naar uit. Ik ervaar het als een positief iets.

- *Kwam dat overeen met u verwachtingen?*

Ja, het is fijn om met lotgenoten te praten.

- *Zouden er nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd moeten worden?*

Nee, ik vind het leuk zo. 1 keer per maand.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Waarschijnlijk is dit mijn laatste bezoek aan de thuisfrontcontactdag. Mijn zoon komt begin maart thuis.

- *Heeft u het gevoel dat als u hulp nodig had u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Ik heb geen hulp nodig gehad van het Thuisfrontcomité. Als ik wel hulp nodig had gehad van het Thuisfrontcomité dan denk ik dat deze goed was geweest.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

De site van het Thuisfrontcomité heeft mij genoeg geholpen. Ik heb daar met moeders kunnen chatten en gevoelens kunnen delen. De thuisfront wist zelfs niks van deze site.

- *Bent u bang voor veranderingen van het gedrag van de betrokkene?*

Ja. Ik ben bang dat het een "harde jongen" is geworden.

Interview 13

Geïnterviewde:

moeder, vader en vriendin

Gezinssamenstelling:

Uitgezondene woont samen met vriendin

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Zoon en vriend.

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Irak, Camp Smithy

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

Vanaf 5 November 2004

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

10 Maart 2005

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Ongeveer twee maanden van te voren.

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toen u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

Familie wist dat de betrokkene een keer uitgezonden zou worden. Deze wilde ook erg graag. Voordat het familielid naar Irak vertrok heeft hij zijn vriendin ten huwelijk gevraagd. Hij wilde een bevestiging van zijn relatie. Hij gaat voor een lange tijd weg en hij wilde zekerheid. Vriendin vond dit leuk. Nu kunnen zij samen naar iets moois uitkijken in deze lange periode.

De ouders van de uitgezondene waren niet verbaast dat hij wegging. Hij is tenslotte militair. Hij ging er nuchter mee om, en had er zin in. Door deze houding van hun zoon zien zij het ook allemaal heel nuchter.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

In het begin zijn er wat spanningen onderling. Dit komt vooral omdat iedereen er aan moet wennen dat er een familielid weg is. Iedereen moet zijn draai hier in vinden. Vriendin is alleen thuis. Heeft het hier moeilijk mee. Je mist het "gewonen" leven. Het s'avonds samen eten en het bespreken van de dag. Nu eet ik alleen.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja, zij hebben in ieder geval niet het idee dat zij iets hebben gemist.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee

- *Is de informatie op een duidelijke manier gebracht?*

Ja

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Zijn geen verdere calamiteiten gebeurd.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontcontactdag of zijn dit andere mensen? Familie, vrienden b.v.?*

Vooral met vrienden en met elkaar. Als moeder haar verhaal kwijt wil dan doet zij dit met haar schoondochter. En deze kan haar hart weer luchten bij haar vriendinnen. Vooral als zij het echt even niet meer ziet zitten. Zij bespreken hun ervaringen niet met mensen op de thuisfrontdagen.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja. In totaal maar twee keer.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

Leuk. Maar omdat wij maar twee keer zijn geweest hadden wij iets meer verwacht van meer informatie uit Irak.

- *Kwam dat overeen met u verwachtingen?*

Niet echt. Had meer informatie willen horen.

- *Zouden er nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd kunnen worden?*

Nee, is prima zo.

- *Bent u van plan om op alle terug komdagen te komen?*

Nee

- *Heeft u het gevoel dat als u hulp nodig heeft, u terecht kunt bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Ja. De weg naar hulp is duidelijk.

- *Kunt u ook zeggen in hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

Nee, wij hebben geen gebruik hoeven maken van eventuele hulp van het Thuisfrontcomité.

- *Bent u bang voor veranderingen van het gedrag van de militair?*

Ja, hij heeft waarschijnlijk veel meegemaakt in Irak en dat zal veel indruk op hem hebben gemaakt. Het is afwachten hoe hij met deze ervaring om gaat.

Interview 14

Geïnterviewde:

Moeder van de uitgezonden militair.

Gezinssamenstelling:

Vader, moeder en zoon (de militair)

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Mijn zoon

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Irak, as Samawah

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

5 maanden

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Ongeveer half Maart.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Ruim op tijd, ongeveer drie maanden

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toen u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

Als het nieuws thuis komt dat je zoon wordt uitgezonden dan schrik je wel even. Terwijl je weet dat het een keer kan gebeuren.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Het is stil in huis. Je wordt elke dag geconfronteerd dat je zoon niet thuis is, dit komt door het gemis en omdat het het gespreksonderwerp van de dag is.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja, die informatie die wij hebben gekregen was goed en duidelijk.

- *Is er informatie die u gemist heeft?*

Nee

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Gelukkig hebben wij dit niet mee hoeven maken. Maar er kan zich altijd een situatie voordoen, daar hou je rekening mee. Als zich er een calamiteit voordoet dan weten wij wel de weg voor informatie.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja zeker. Veel mensen vragen ook naar mijn zoon.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontdag of andere mensen? Familie, vrienden, b.v.?*

Dit zijn zowel lotgenoten als vrienden en familie.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

Het is prettig om met mensen die in dezelfde situatie zitten ervaringen uit te wisselen. Je begrijpt elkaar goed.

- *Kwam dat overeen met u verwachtingen?*

Ik had wel wat meer informatie verwacht over hoe het gaat in Irak.

- *Zouden er nog meer thuisfrontdagen georganiseerd moeten worden?*

Ik vind het goed zo.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Ja, ik vind het prettig om een keer per maand met lotgenoten te praten.

- *Heeft u het gevoel dat als u hulp nodig had u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité?*

Jazeker.

- *Bent u bang voor veranderingen van het gedrag van de militair?*

Ja.

Interview 15

Geïnterviewden:

Moeder en vriendin van militair

Gezinssamenstelling:

Vriendin en militair wonen samen

Algemene gegevens

- *Wie is er uitgezonden?*

Mijn zoon en vriend

- *Waar is de betrokkene naar uitgezonden?*

Irak, as Samawah

- *Hoelang is de betrokkene uitgezonden?*

5 maanden

- *Wanneer komt de uitgezondene weer terug?*

Ongeveer half Maart.

Gevoelens met betrekking tot de uitzending

- *Hoelang van te voren werd er bekend gemaakt dat het familielid uitgezonden werd?*

Ruim op tijd, ongeveer drie maanden

- *Wat waren u gevoelens en gedachten toen u hoorde dat de betreffende persoon werd uitgezonden?*

Het was even schrikken, vond vooral de moeder. De vriendin van de militair had er al rekening mee gehouden dat hij een keer op uitzending moest.

- *Zijn er tijdens de uitzending van het familielid veranderingen in het gezin ontstaan?*

Mijn zoon woont niet meer thuis. Maar ik mis zijn bezoekjes en telefoontjes. De vriendin van de militair mist hem vooral in het weekend. Het is stil thuis, ik mis hem heel erg.

Informatie

- *Hebben u en de betrokkene de juiste informatie m.b.t. de uitzending gekregen van het Thuisfrontcomité?*

Ja, er is niks wat wij gemist hebben.

- *Hoe was de verdere informatie gedurende de uitzending, bijvoorbeeld bij calamiteiten, onrust?*

Er zijn geen calamiteiten gebeurd tijdens de uitzending. De moeder en vriendin zijn er van overtuigd dat als er zich een calamiteit voordoet zij vertrouwen hebben in de gang van zaken van het Thuisfrontcomité.

Thuisfrontcontactdagen

- *Praat u wel eens met mensen over de uitzending?*

Ja. Eigenlijk wel elke dag.

- *Zijn dit lotgenoten van de thuisfrontdag of andere mensen? Familie, vrienden, b.v.?*

Dit zijn familie en vrienden en lotgenoten. De moeder van de militair vindt het prettig om met andere moeders te praten. De vriendin praat veel met vrienden.

- *Bent u op de thuisfrontcontactdagen geweest?*

Ja, dit is de eerste keer.

- *Hoe heeft u de thuisfrontcontactdagen van het Thuisfrontcomité ervaren?*

Leuk, vooral gezellig. Het is heel fijn om te praten met lotgenoten.

- *Kwam dat overeen met u verwachtingen?*

Wij hadden dit wel verwacht, maar wij hadden ook het idee dat er meer informatie gegeven zou worden uit Irak vandaan.

- *Zouden er nog meer thuisfrontcontactdagen georganiseerd moeten worden?*

Nee, het is goed zo.

- *Bent u van plan op alle thuisfrontcontactdagen te komen?*

Ik denk het wel, waarschijnlijk is er nog een terugkomdag voordat zoon/vriend thuis komt.

- *Heeft u het gevoel dat als u hulp nodig had u terecht kon bij iemand van het Thuisfrontcomité? Kunt u hoeverre het Thuisfrontcomité u geholpen heeft?*

Het Thuisfrontcomité heeft ons samen gebracht met lotgenoten. Het is heel fijn om ervaringen te delen met andere die hetzelfde meemaken.

- *Bent u bang voor veranderingen van het gedrag van de militair?*

Ja. Ik weet niet wat er zal veranderen, maar wel iets. Hij heeft in een heftig gebied gezeten, hele andere levensomstandigheden. Dit doet wel wat met je.

Bijlage 2

Wij hebben in dit onderzoek de partners van militairen die in Irak gestationeerd zijn geïnterviewd. Indirect hebben we ook veel te maken gehad met die militairen. Om een beeld te geven van het land waar de uitzending om draait, volgt hier algemene informatie over Irak.

Republiek Irak (Al Jumhuriyah al Iraqiyah)

Als voormalig deel van het Ottomaanse rijk werd Irak een onafhankelijk koninkrijk op 3 oktober 1932. Op 14 juli 1958 werd koning Faisal II samen met het grootste deel van zijn familie vermoord tijdens een bloedige staatsgreep. De republiek werd geproclameerd, maar in praktijk is het land sindsdien geregeerd door een aantal "sterke" militairen, met als laatste president Saddam Hussein. Territoriale disputen met Iran hebben geleid tot een onbesliste en kostbare 8 jaar durende oorlog (1980-1988). In augustus 1990 viel Irak Koeweit binnen, doch werd daar verdreven door VN-coalitie troepen gedurende januari-februari 1991. Na de bevrijding van Koeweit nam de VN Veiligheidsraad op 3 april 1991 Resolutie 687 aan met als inhoud:

- Alle massa vernietigingswapens en lange afstand raketten dienen te worden vernietigd
- Koeweit dient erkend te worden
- Alle in beslag genomen Koeweitse bezittingen dienen te worden terug gegeven.
- Steun aan het internationaal terrorisme dient gestaakt te worden
- Onderdrukking van het Irakese volk dient beëindigd te worden
- Irak dient VN verificatie missies toe te laten op haar grondgebied t.b.v. de controle op naleving van de sancties

De inauguratie van President George W Bush in januari 2001 betekende een aanscherping van het beleid van Washington tegen Irak. Ondanks summiere bewijzen dat Al Quaida banden zou onderhouden met het Irakese regime heeft de VS-regering, in het kielzog van 11 september 2001, regelmatig gedreigd actie te ondernemen tegen Irak, niet alleen om de VN resoluties af te dwingen, maar ook om Saddam Hussein te verdrijven.

Op 8 november 2002 neemt de VN veiligheidsraad unaniem Resolutie 1441 aan, welke Irak "een laatste kans" biedt te ontwapenen. Op 20 maart 2003, negentig minuten nadat het laatste ultimatum is verstreken laat president Bush weten dat de oorlog tegen Irak is begonnen.

Geografie

Er zijn vier landschappen te onderscheiden:

- het heuvel- en bergachtige noordoosten, met veel rivieren en een vruchtbare bodem;
- een steppegebied in het noordwesten, tussen de rivieren Eufraat en Tigris;
- het dichtbevolkte gebied aan de benedenloop van Eufraat en Tigris, ruwweg tussen Bagdad en Perzische Golf en
- de woestijnen en steppewoestijnen in het westen en het zuiden.

Bevolking

De populatie bedraagt 24 miljoen inwoners (juli 2002). De opbouw is als volgt:

- 0-14 jaar 41,1%
- 15-64 jaar 55,9%
- 65 jaar en ouder 3%

Klimaat

Irak heeft overwegend een landklimaat met een groot verschil in temperaturen. De extreem hete, droge, nagenoeg wolkenloze zomer duurt van mei tot oktober met dag temperaturen tot maximaal 40°C, maar gemiddeld tussen de 31°C and 34°C . In de noordoostelijk hoogland zijn de temperaturen lager.

In de zomermaanden komen veelvuldig veel wind en zandstormen voor. Als voorbeeld: Bagdad heeft gemiddeld 5 stuifstormen in de maand juli. 's-Winters is de hoogste dagtemperatuur 17°C, terwijl in het noordoosten van Irak lagere temperaturen verwacht kunnen worden. Ruw geschat valt 90% van de regen tussen november en april. Met name de maanden juni-augustus zijn erg droog.

De zomermaanden worden gemarkeerd door twee types wind. De zuidelijk en zuidoostelijke "sharqi" is een droge, stoffige wind met windvlagen van of 80 km/u. Deze "sharqi" komt voor van april tot begin juni en opnieuw van eind september tot november. Van medio juni tot medio september waait de "Shamal", vanuit het noorden en noordoosten. Het is een constante wind die erg droge lucht aanvoert die het land intensief opwarmt, doch de constante wind heeft ook een verkoelend effect.

Terrein

Meest uitgebreide vlaktes; moerassen langs de Iraanse grens naar het zuiden; bergachtig langs de grens met Iran naar het noorden en Turkije.

Culturele en religieuze verschillen

De Islam is de staatsreligie en ongeveer 95% van de bevolking hangt een

van de twee hoofdstromingen aan, Sji'iet of Soeniet. Irak is het enige grote Arabische land waar de Sji'ieten de hoofdmoot vormen. In het algemeen zijn Sji'ieten boeren, terwijl de Soenieten, beter opgeleid, al sinds 1958 bestuurlijk domineren. Sji'ieten leven overwegend ten zuiden van de rivier Diyali terwijl de Soenieten aan de noordzijde vertoeven. De Koerden zijn ook Soeniet, maar hun religieuze beleving wijkt af van die van de Arabieren. Historisch gezien wordt de Sji'itische meerderheid zowel politiek als economisch miskend.

Op Iran rust de verdenking gebruik te maken van de ontevredenheid van de miskende Sji'iten. De Christelijke minderheid kan in alle vrijheid haar geloof uitoefenen en wordt geen beperkingen opgelegd. Zo is bijv. de voormalig minister van buitenlandse zaken en plv premier Tariq Aziz, Christen.

Taal

Officiële talen zijn Arabisch (80%) en Koerdisch (15%). Daarnaast wordt er ook Turks en Farsi gesproken.

Tijdzone

Irak is GMT + 3.

Figuur 1

De kaart van Irak waarop te zien is waar de Nederlandse troepen gestationeerd zijn. De meeste militairen van de geïnterviewden waren gestationeerd in As Samawah.

Begrippenlijst

BLS	Bevelhebber der Landstrijdkrachten
BMW	Bedrijfsmaatschappelijk werker
KL	Koninklijke Landmacht
KMar	Koninklijke Marechaussee
LDP	Landmacht Doctrine Publicatie
MDD	Maatschappelijke Dienst Defensie
PMT	Protestants Militair Tehuis
SitCen	SituatieCentrum
SMT	Sociaal Medisch Team
TFA	Thuisfrontafdeling
TFI	Thuisfront informatiedag
TFC-D	Thuisfront contactdagen
TFC-KL	Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht

Literatuurlijst

Baarda, D.B. & Goede, M.P.M de & Meer- Middelburg, A.G.E. van der. *Basisboek open interviewen*. Houten. Stefert Kroese. 1996.

Kloet, I. van der & Moelker R. Research FMB. *Partners en uitzendingen*. Breda. De koninklijke Militaire academie Faculteit der Militaire wetenschappen i.o. Kennis & Onderzoekscentrum. Mei 2002

Louvenberg, P.J.J. *Bundel Project Planning*. Den Haag. Koninklijke Landmacht. Maart 2004.

Mammen, H.D. *Informatiebundel Crisisbeheersingsoperaties*. Den Haag. Bureau Communicatie van de Operationele Staf BLS. Mei 1997.

Operationeel Commando. *Informatiebundel*. Den Haag. Koninklijke Landmacht. Januari 2004.

Operationeel Commando en het Thuisfrontcomité KL. *Monitor*. Den Haag Koninklijke Landmacht. Oktober 2004.

Solkesz, A. "*Hier Romeo, we gaan rijden!*" Rijswijk. Debut. 1998.

Somogyi, A. *Living apart together*.

Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht. *Het terugkeer gesprek*. Den Haag. Koninklijke Landmacht.

Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht. *Informatiebrochure*. Den Haag. Koninklijke Landmacht.

Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht. *Kinderen en uitzending*. Den Haag. Koninklijke Landmacht.

Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht. *Terugkeer en thuiskomst*. Den Haag. Koninklijke Landmacht.

Thuisfrontcomité Koninklijke Landmacht. *Vorbereiding en vertrek*. Den Haag. Koninklijke Landmacht.

Werkgroep kernvraag. Kernvraag, *Thuisfront en militair, hoe gaat het met de zorg?* De Diensten Geestelijke verzorging bij de krijgsmacht. 2000

Alfred Lange, *Gezinsbenadering*
Verschillende artikelen uit de tijdschriften *Revu*, *Vara Magazine Panorama*

